

LÜBNAN

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Muhammet Murat YAĞIŞ**
Ankara - February, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

LÜBNAN

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Yüzölçümü	10 452km²
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Nüfusu	4,3 milyon (Şubat 2010 öngörü)
Resmi Dili	Arapça, İngilizce ve Fransızca da yaygındır
Din	%60 Müslüman, %30 Hıristiyan, %10 Dürzi ve diğer.
Başkent	Beyrut
Başlıca Şehirleri	Beyrut, Jeunieh, Tripoli, Sayda ve Sur başlıca büyük yerleşim alanları olup; başlıca limanlar Beyrut ve Tripoli Limanları'dır. İşleyen tek havaalanı ise, Beyrut Rafik Hariri Uluslararası Havaalanı'dır. Lübnan, idari olarak 7 "muhafazat"a bölünmüştür. Bunlar; Janoub, Nabatiye, Jabal Lübnan, Beqaa, Baalbek el Hermel, Ecchimal ve Akkar'dır.
Etnik Yapısı	% 95 Arap, % 4 Ermeni, %1(Süryani, Kürt, Diğer).
Para Birimi	Lira

CIA The World Factbook Economist Intelligence Unit Lebanon Main Country Report, Şubat 2010.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2008 b	2009 b	2010c	2011c
Nominal GSYİH (Milyon Dolar)	29 207	32 196	34 428	38 020
Reel GSYİH'deki Artış (%)	8.0	7.0	5.8	5.5
Kişi Başı GSYİH (ABD Doları, Satın Alma Gücü Paritesi ile)	11 686	12 495	13 267	14 020
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	10.0	1.2	3.0	2.9
Mal İhracatı, fob (Milyar Dolar)	5,0a	5,1	5,6	6,3
Mal İthalatı, fob (Milyar Dolar)	16,3a	16,4	18,5	19,5
Cari Hesap Dengesi (Milyar Dolar)	-3.1	-2.0	-3.2	-2.8
Cari Hesap Dengesi (GSYİH'nin %'si)	-10.5b	-6.2	-9.4	-7.5
Dış Borç (yıl sonu; Milyar Dolar)	33,7	36,2	37,5	38,4
Döviz Kuru L£:ABD\$ (ort)	1,507.5a	1,507.5a	1,507.5	1,507.5
Döviz Kuru L£:Euro (ort)	2,095.6	2,160.5a	1,989.9	2,125.6

a Gerçekleşen b EIU tahmini c EIU öngörüsü EIU Lebanon Main Country Report, Şubat 2010.

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

ABEDA, ACCT, AFESD, AL, AMF, CCC, ESCWA, FAO, G-24, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, İFRCS, ILO, IMF, IMO, INMARSAT, INTELSAT, INTERPOL, IOC, ISO (muhabir), ITU, NAM, OAS (gözlemci), OIC, PCA, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNRWA, UPU, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO (gözlemci).

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Akdeniz'in doğu kıyısında 10.452 km² yüzölçümüne sahip olan Lübnan, kuzeyden güneye 225 kilometrelik bir sahil şeridi boyunca kuzeyde Suriye'den, güneyde İsrail topraklarına kadar uzanır. En geniş noktası, Doğu-Batı hattında 85 km.'dir. Dağlık bir ülke olan Lübnan'ın toplam yüzölçümünün yarısından fazlası 1000 metrelik rakımın üstündedir.

Kuzeyden güneye iki sıra paralel dağ silsilesi yer almaktadır ki, bunlardan kıyıya paralel olanı en yüksek noktasında (Qurnat As-Sawda/ Kara Tepe) 3088 m'ye ulaşırken, arka paralelindeki sıranın en yüksek noktası 2814 m. ye ulaşır. Her iki dağ sırası arasında yer alan "Bekaa Vadisi" ise elverişli iklimi ve verimli toprakları ile tarım için uygun bir bölge konumundadır. Asi ve Litani nehirleri de vadinin sulanması için önemli birer doğal kaynaktır.

Dört mevsimin yaşanabildiği ve tipik Akdeniz iklimine sahip Lübnan'da kış ayları yağmurludur. Kar umumiyetle 1000 metrenin üzerindeki yüksekliklerde görülmekte olup, yaz ayları yağmursuz, sıcak ve kıyı kesimlerinde nemlidir. En büyük şehirleri; başkent Beyrut, kuzeyde Trablus, güneyde Sayda, ve Şur ile Bekaa Vadisinde yer alan Zahle'dir. Ülkenin kuzey ve doğu komşusu Suriye, güney komşusu ise İsrail'dir (Lübnan'da işgal altındaki Filistin toprakları olarak isimlendirilmektedir).

Siyasi ve İdari Yapı

Lübnan, 1516–1918 yılları arasında 402 yıl Osmanlılar'ın, 1920–1943 yılları arasında 23 yıl Fransızlar'ın hakimiyetinde kalmış, 22 Kasım 1943 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Lübnan 1945 yılında Arap Birliği'nin kurucu üyesi, daha sonra ise Birleşmiş Milletler'in üyesi olmuştur. Komşu ülkelerdeki siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle fazla oranda göç alan Lübnan; demokratik gelenekler, ifade özgürlüğü ve eğitilmiş nüfus ile kültürel, akademik ve tıbbi açıdan bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Nitekim binlerce vasıflı işgücü, girişimci ve entelektüel bu dönemde Lübnan'a yerleşmiştir.

1975 yılından itibaren komşu ülkelerde baş gösteren istikrarsızlık, Lübnan'ın iç siyasi ve iktisadi durumunu da olumsuz etkilemiştir. Bunun sonucunda başlayan iç çatışmalar 1978 ve 1982 yıllarında İsrail'in ülkeyi işgali ile tırmanmış ve bu dönemde devlet otoritesi ciddi şekilde zayıflamıştır. Can kayıplarının yanı sıra, altyapı büyük oranda zarar görmüş ve vasıflı işgücü ülkeyi terk etmiştir.

1989 yılında Suudi Arabistan'da imzalanan Taif Anlaşması ile Ekim 1990'da çatışmalar son bulmuştur. Ancak savaş yıllarında güvenliğin tesisi amacıyla ülkeye gelen Suriyeli askerî kuvvetler, Mayıs 2000'de İsrail'in Lübnan topraklarını terk etmesine rağmen ülkedeki varlığını devam ettirmiştir.

1998 yılında Suriye, ordunun başındaki Lahoud'u destekleyerek yeni başkan olarak göreve getirmiştir. Başbakan Rafiq al-Hariri'nin istifası üzerine ise yerine Salim Hoss getirilmiştir. 2000 yılında gerçekleştirilen Parlamento seçimleri Hariri'nin zaferi ile sonuçlanmıştır. Ancak Suriye'nin etkisiyle Hariri'nin politik gücü zamanla azalmış ve Nisan 2003'te yeni bir hükümet kurulmuştur. Başbakanlık görevinden yeniden istifa eden Hariri, 2005 seçimleri için çalışmalarına başlamış ve ülkede Suriye karşıtı bir hareket başlatmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 1559 sayılı karar ile Suriye'nin Lübnan'ın iç işlerine karışmamasını ve Suriye'nin askerî gücünü Lübnan'dan çekmesini istenmiştir. Şubat 2005 ortasında ise Hariri ve beraberindeki 20 kişi Beyrut'ta bir suikastta hayatını kaybetmiştir. Hariri'nin ölümü üzerine Beyrut'ta ve diğer illerde gösteriler düzenlenmiştir. Ayrıca bu dönemde ülkedeki Hristiyan ve Müslüman vatandaşlar arasında bir bölünme başlamıştır.

Lübnan iç politikasının başlıca özelliği, ulusal siyasi partilerin bulunmamasıdır. Siyasi güçler; genellikle belirli coğrafi bölgelerden destek bulan ve siyasi geleneğe sahip ailelerin temsilcileri, dinsel tabana dayalı örgütler, siyasi kuruluşlar ve milis örgütleri ya da bazı siyasi şahsiyetlerin oluşturduğu gruplar ile temsil edilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak, siyasi güçlerin Meclis'teki dağılımı, parçalanmış bir siyasi ve toplumsal yapıyı yansıtmaktadır.

Lübnan'ın anayasal sisteminin temellerini; ilki 1926 yılında, ikincisi 1943 yılında ve sonuncusu Taif Barış Anlaşması'nın hemen akabinde 1990 yılında kabul edilen üç yasa oluşturmaktadır. 21 Eylül 1990 tarihli Anayasa ile, Lübnan Cumhuriyeti'nin bağımsız ve birleşik bir yapıya sahip olduğu dünyaya ilan edilmiştir. Söz konusu Anayasa'da; ifade özgürlüğüne, insan haklarına, parlamenter demokrasiye, özel mülkiyete, serbest piyasa ekonomisine, dengeli bir bölgesel kalkınmaya ve farklı dinler arasında uyum gibi konulara yer verilmektedir.

Siyasi sistem, "kuvvetler ayrılığı" prensibinden hareketle yasama, yürütme ve yargının yanı sıra bir dizi kontrol ve denge mekanizmalarını içermektedir. Parlamento seçimleri 4 yılda bir yapılmaktadır. Yürütme, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Konseyi'nden (Kabine) oluşmaktadır. Yargı Sistemi, bir Yönetmelik Mahkeme, Devlet Konseyi Mahkemesi (Conseil d'Etat) ile ticaret odalarını da içeren medeni hukuk mahkemeleri ve ceza mahkemelerini kapsayan Adli Mahkemelerden oluşmaktadır.

1989 Taif Anlaşması uyarınca iki aşamalı bir politik yapı öngörülmüştür. İlk aşamada, siyasi gücün farklı dini toplulukların temsilcileri arasındaki dağılımı düzenlenmiş, bu bağlamda Parlamento'da sandalye sayısı (128) Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında eşit olarak paylaştırılmış ve ikinci aşamada Bakanlar Kurulu ile Parlamento'nun gücü artırılmıştır. Cumhurbaşkanı Devletin başı olup; Parlatonun oyu ile 6 yıl için seçilmektedir. Mişel Süleyman, 25 Mayıs 2008'de Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

4 milyon civarında nüfusa sahip olan Lübnan'da din ve mezheplere göre dağılımı gösteren kesin rakamlar mevcut olmamakla beraber, hemen hemen eşit dağılım gösteren Şii ve Sunnilerden oluşan Müslüman grup ülke nüfusunun yaklaşık %60'ını oluşturmakta iken, çoğunluğunu Katolik Maronilerin oluşturduğu Hristiyan grup yaklaşık %30'unu temsil etmektedir. Dürzilerin oranı ise %10'un altındadır.

Bunlara ilaveten kamplarda yaşayan ve vatandaşlık hakkı verilmeyen 200.000 sunni Filistinli ile çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu 300.000 göçmen işçi bulunduğu sanılmaktadır. Ülkede yaşanan son olaylardan sonra Suriyeli işçilerin önemli bir bölümü Lübnan'ı terketmiştir. Ancak, Lübnan'ın ucuz işgücüne olan ihtiyacından dolayı Suriyeli işçilerin tekrar dönmeleri beklenmektedir. Ülke nüfusunun % 95'i Arap, % 4'ü Ermeni ve % 1'i ise diğer etnik gruplardan (Süryani, Kürt, vs.) oluşmaktadır. Ermeniler nüfuslarına kıyasla daha fazla oranda temsil edilmektedir. 2008 Ağustos ayında kurulan 30

Bakanlı Hükümetin 2 üyesi Ermeni asıllıdır. Lübnan Parlamentosu 2000 yılında aldığı bir kararla sözde Ermeni soykırımını devlet olarak tanımıştır.

Sosyo-ekonomik alanda en büyük sorun gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Kişi başına düşen gelir 5.000 doların üzerinde olmasına rağmen, yapılan bir araştırmaya göre ülkede bir milyondan fazla kişi yoksulluk, 250 bin kişi ise açlık sınırının altında yaşamaktadır. Ülke nüfusunun 4 milyon civarında olduğu düşünülürse bu oldukça önemli bir rakamdır. Beyrut'un Ortadoğu'nun en pahalı şehirlerinden biri olması, durumu yoksullar için daha da zorlaştırmaktadır. Bölgenin en pahalı ülkelerinden birinde bu denli yüksek oranda yoksulun bulunması gelir adaletsizliğinin ne kadar ciddi boyutta olduğunu göstermektedir.

5 kişilik bir aile için belirlenen yoksulluk sınırı aylık 600 dolardır. Açlık sınırı ise aylık 314 dolar olarak belirlenmiştir. Birleşmiş Milletlerin indeksine göre açlık sınırı kişi başına günlük 1 dolar olarak belirlenmişken, hayat pahalılığından dolayı bu sınır Lübnan için günlük 2,2 dolar olarak uygulanmaktadır.

Kırsal kesimin yüzde 75'i yoksulluk sınırı altında yaşarken, açlık sınırı altındakilerin 165 bini de kırsal kesimde bulunmaktadır. Yoksulluk bazı bölgelerde had safhaya ulaşmıştır. Lübnan'daki Türk asıllıların da bulunduğu Akkar bölgesi yoksulluğun en yoğun yaşandığı bölge konumundadır.

Lübnan'da işsizlik oranı %25 civarında olup, 1 milyon faal nüfusun yaklaşık %5'i tarım kesiminde, %20'si sanayi ve inşaat sektöründe, %75'i ise hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Lübnan'ın başlıca doğal kaynakları; kireçtaşı, demir cevheri, tuzdur. Ülkenin başlıca tarım ürünleri; narenciye, üzüm, domates, elma, sebzeler, patates, zeytin, tütün ve küçükbaş hayvancılıktır. Lübnan sanayisi; bankacılık, turizm, gıda işleme (özellikle şarap), mücevherat, çimento, tekstil, kimyasallar, ağaç ve mobilya ve metal işleme sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

Ormanlık alanların tahribi (yüzölçümünün %13'ü ormanlık alan), sulak arazilerin kuraklaşması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Lübnan'da ekonomi hizmet sektörü ağırlıklı bir yapı sergilemektedir. Ekonominin toplam gelir kaynakları toplam harcamaları karşılayamamaktadır. Genel ekonomide ithalatın önemli bir ağırlığının olduğu görülmektedir. 2010 yılında ithalatın GSMH'ye oranının %54, toplam dış ticaretin GSMH'ye oranının ise %70 seviyesinde olacağı öngörülmektedir. Lübnan, nüfus olarak küçük bir ülke görünümünde bulunmasına rağmen, özellikle ithalat açısından çevre ve komşu ülkelerin büyük çoğunluğundan daha büyük bir pazar potansiyeline sahiptir. Yaklaşık 4 milyonluk nüfusuyla 2008 yılında 16,3 milyar dolar ithalat gerçekleştirmiş ve Lübnan'ın ithalatının 2010 yılında 18,5 milyar dolara ulaşılacağı öngörülmektedir.

Genel ekonominin yüksek düzeyde verilen dış ticaret açıkları büyük oranda yurtdışındaki Lübnanlıların gönderdikleri sermaye akışıyla ve Körfez ülkelerinden özellikle gayrimenkul yatırımları şeklinde gelen sermaye ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu sermaye akımının sürekli olamaması, ekonomik ve siyasi krizler ekonomi üzerinde derin etkiler yapmaktadır.

Lübnan ekonomisinde inşaat ve gayrimenkul satışları önemli bir gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Arap ülkeleri vatandaşlarına Lübnan'da gayrimenkul edinme konusunda sağlanan kolaylıklar, başta petrol zengini ülkelere olmak üzere, Lübnan'a önemli bir para akışının oluşmasını sağlarken, bankacılık sektörünün gelişmiş olması ve sektördeki gizlilik ilkesi ayrıca teşvik edici bir unsur olmaktadır.

Ülkedeki kalifiye işgücü ve müteşebbis kabiliyetinin yüksek olmasının getirdiği dinamizm, Lübnanlıların Beyrut'ta konuşlanıp dünya çapında ticaret yapmalarını, Türkiye'den alıp Körfez ülkelerine, Çin'den alıp Afrika ülkelerine satmalarını sağlayan bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı ve dinamizmi besleyen önemli bir unsur ise, ülkedeki ekonomik anlamdaki liberal ve siyasi anlamdaki özgürlükçü yapıdır.

Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF) de, kriz sonrasında Lübnan ekonomisi ile ilgili olarak yayımladığı ilk raporunda, finansal krizin Lübnan ekonomisi üzerinde doğrudan etki yarattığına ilişkin bir işaretin henüz bulunmadığını, bu nedenle ülke risk priminin diğer gelişmekte olan ülkelere oranla daha az arttığını belirtmektedir. Krizin turizm ve inşaat sektörünü uzun dönemde etkileyebileceğine işaret edilen raporda 2009 yılı için % 3,5 büyüme tahmini yapılmaktadır. Lübnan Merkez Bankası Başkanı Riad Salameh ise faiz oranlarının sabit kalmasını planladıklarını, enflasyonun ise düşüşe geçeceğini açıklamıştır.

Bankacılık sektörüne yönelik gerçekleştirilen sıkı finansal düzenlemeler (Lübnan bankalarının yurt dışında yatırımları kaynaklar, özsermayelerinin % 25'ini aşmamaktadır), güvenli liman arayan ilave fonların Lübnan bankalarına yönelmesi, Lübnan Pound'unun ABD Doları'na sabitlenmiş olması dolayısıyla enflasyon ve fiyat artış baskısının hafiflemesi, ve düşüşe geçen petrol fiyatlarının Lübnan'ın ithalat maliyetini azaltması sayesinde uluslararası mali krizden ilk etapta daha az etkilenen Lübnan'ın, krizin etkilerinin Körfez ülkelerine ulaşmasıyla birlikte daha fazla etkilenebileceği tahmin edilmektedir.

Nitekim krizez ökeleminde çarşıan 400 000 den fazla Lübnanlı işini kaybetmesi ne ynik 5 milyar Dolar civarındaki sermaye girişinin yavaşlaması ve daralan iç talep nedeniyle reel sektörün ve istihdamın olumsuz etkilenmesi olasıdır.

Ülkenin en değerli doğal kaynağı olan ve günümüzde tükenen sedir ormanlarının yerini çimento sanayi almıştır. Mücevherçilikte de son yıllarda önemli gelişme kaydedilmiş olup, bu sektörde hakimiyet küçük bir Ermeni topluluğundadır.

Ekonomi Politikaları

Lübnan gelişmiş ticaret sistemi, ekonomi ve yatırım politikalarında kısıtlama yapılmaksızın sürdürülen uzun bir geçmişe sahiptir. Hükümet ekonomide müdahaleci olmayan bir tutum sergilemektedir. Lübnan'da sermaye ve mal hareketlerinin giriş çıkışında herhangi bir kısıtlama yoktur.

Lübnan yabancı yatırımı memnuniyetle karşılamaktadır. Lübnan'da özel iş kurma ve işletme önünde, sınırlı istisnalar dışında hukuki bir kısıtlama bulunmamaktadır. Döviz kontrolünün olmaması yabancı yatırımcıları istedikleri biçimde sermaye ithali ve ihracı yapma konusunda serbest bırakmaktadır.

Ekonomik Performans

Serbest piyasa ekonomisine sahip Lübnan özel girişime dayanmaktadır. Özel sektör ortalama talebin %80'ine katkıda bulunmakta ve tarım, sanayi, inşaat, ticaret ve turizmin yanısıra bankacılık ve finans, otelcilik ve lokantacılık, medya ve reklamcılık, danışmanlık ve mühendislik sektörlerini ihtiva etmektedir. İmalat ve sanayi sektörleri milli gelirin yaklaşık beşte birine katkıda bulunmaktadır. Bu sektörler için uluslararası rekabetten sadece sınırlı düzeyde koruma vardır.

2008 yılında enflasyon oranı %10, 2009 yılı için %1.2 olup, 2010 yılı için öngörülen oran %3'dür. Ülke ekonomik büyüme eğilimini sürdürmektedir. 2010 yılında %5.8 oranında büyümesi öngörülmektedir. Ekonomik gelişmesine bağlı olarak satın alma gücünde kişi başı gelirin 2010 yılı için 13 bin doları geçeceği öngörülmektedir.

Lübnan'ın ulusal para birimi olan Pound'un değeri resmi ve serbest piyasadaki döviz kuru eşitlenmiştir. 2010 yılında ortalama döviz kuru, 1 ABD Doları = 1,507 Lira olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Reel ekonomik büyümenin önümüzdeki yıllarda %5'in üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan enflasyonun önümüzdeki yıllarda tek haneli rakamlarda dolaşacağı tahmin edilmektedir.

Önümüzdeki dönemde dış ticaret açığının devam etmesi öngörülmektedir.

► Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) göre Lübnan 330 000 hektar tarım arazisine sahip olmakla birlikte bu alanın ancak 170 000 hektarlık kısmı ekilebilir durumdadır. Bu ekilebilir arazilerin ise yalnızca üçte biri sulanabilmektedir. Ülkenin en önemli tarım alanları Bekaa Vadisi'ndeki düz arazilerdir. Nitekim bu alan, ülkedeki toplam ekilebilir alanların % 35'ini oluşturmaktadır. Bekaa Vadisi'nde yetiştirilen kök sebzeler, bazı tahıllar ve tütün, toplam üretimin % 30'unu sağlamaktadır. Kıyı bölgelerde ise daha çok muz, kavun ve elma gibi meyveler yetişmektedir. Devlet, ülkenin güneyindeki ve Bekaa Vadisi'ndeki kırsal nüfusu tütün gibi ürünlerin üretimi konusunda desteklemektedir. Bu bölgelerde hayvancılık da önemli bir geçim kaynağıdır.

Bol güneşli bir ülke olması ve zengin su kaynakları nedeniyle verimli topraklara sahip olan Lübnan'da tarım sektörü, bölgede en üretken sektör olma potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyele rağmen sektör, istenen düzeyin altında bir gelişme gösterilebilmiştir. Tarım arazilerinin büyük bir çoğunluğu küçük, düzenli sulanmayan ve kullanılamaz durumda ya da verimli olmayan üretim teknikleri uygulanarak verimsiz hale gelmiş durumdadır. Ülkedeki çiftçilerin çoğunun eğitilmiş olmaması da önemli bir sorundur. Patates gibi iç piyasada tüketimi ve satışı fazla ancak ihrac değeri az olan ürünlere yönelim fazla olup ihracat yapılarak daha fazla kar getirecek ürünlere geçiş sağlanamamaktadır.

Tarım sektörü GSYİH'nin % 5'ini oluşturmaktadır. Üretimin büyük kısmı iç piyasada tüketilmekte ve bir kısmı da BAE ve Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer ülkelere ihrac edilmektedir. Devletin tarım sektörüne yönelik doğrudan teşvikleri ve ticari bankalardan alınan kredilerin miktarı sınırlı olup, uluslararası fonlardan yararlanma imkânı düşüktür. Sonuç olarak, sektöre yapılan yatırımların miktarı, üretkenlik ve rekabet gücü düşüktür.

Şarap Üretimi

Ülkenin en başarılı tarım sektörlerinin başında, yerel üzüm bağlarından elde edilen şarap üretimi gelmektedir. Lübnan şaraplarının mazisi antik çağlara kadar uzanmaktadır (İncil'e göre ülkenin güneyindeki Qana bölgesinde sular şaraba dönüşmüş, Fenikeliler bu şarabı Roma'ya ve Yunan

Referans bağlarının, Ülkede üretim yapılmış 100.000 tonluk bağların, 75 tonluk bağların bulunmasından sonra ise üzüm bağlarının sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Ülkenin en iyi şarapları arasında Cinsault, Syrah ve Sauvignon şarapları yer almaktadır.

Bekaa Vadisi'nde 16 000 hektarlık bir alan şarap üretimi amacı ile işlenmektedir. Yılın en az 300 gününde güneş ışığı alması ve kışın don olaylarına maruz kalmaması nedeniyle bu bölge bağcılık için ideal koşullara sahiptir. Toplam şarap üretimi yıllık 12 000 ton civarındadır. Bu üretimin yaklaşık % 30'u, çoğu Avrupa'daki ve Amerika'daki Orta Doğu restoranlarında kullanılmak üzere ihraç edilmektedir.

Sanayi

Bölgedeki diğer ülkelerin aksine, Lübnan hükümeti ülkede büyük ulusal sanayi şirketlerinin yaratılması konusunda fazla çaba göstermemiştir. Bunun yerine sanayi ve tüketim mallarının ithalatına ağırlık verilmiştir. İmalat sektörünün nominal GSYİH'ye katkısı yaklaşık % 12 olup, nüfusun yaklaşık % 3'ü bu sektörde istihdam edilmektedir. Sektörde faaliyet gösteren işletmelerin % 96'sında 10 kişiden az kişi ve yalnızca % 0,1'inde 250'den fazla işçi çalışmaktadır. Ortalamada firma başına düşen çalışan sayısı 5'tir, bu da işletmelerin ne kadar küçük olduğunun göstergesidir. Gıda imalatı, yarattığı istihdam olanakları ve firma sayısı açısından sektörde en büyük paya sahiptir. Sektöre yapılan yeni yatırımlar ise kimyasal maddeler ve inşaat malzemeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Hükümetin sektöre müdahalelerden kaçındığı ve finansman olanaklarının da kısıtlı olduğu göze çarpmaktadır. Yabancı şirketlerin imalat sektöründeki payı %1 olup, pazarın büyüklüğü göz önüne alındığında oldukça kısıtlıdır. İçeceklerin şişelenmesi gibi büyük çaplı üretim yapılan alanlar dışında çok az sayıda yabancı şirket ülkede tesis kurmuş; bazıları ise Dubai ile karşılaştırıldığında uzun süren lisans işlemleri, altyapı yetersizlikleri ve iş gücü maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle Lübnan'da yatırım yapmaktan vazgeçmiştir.

Madencilik

Lübnan'da ticari olarak işletilebilir maden yatakları bulunmamaktadır. Savaş sonrasında canlanan inşaat sektörünün gelişimi için açık mermer taş ocaklarının kurulması ve çimento üretimi için kum ve kireçtaşı üretimi teşvik edilmiştir. Çoğunluğu iç piyasada tüketilen bu doğal kaynakların bir kısmı da ihraç edilmekte olup, son zamanlarda taş ocaklarının çevre üzerindeki olumsuz etkileri tepki çekmektedir.

Müteahhitlik Hizmetleri

Sektöre son yıllarda canlılık getiren en büyük girişim, savaş sonrasında yeniden yapılanma çalışmaları ve Körfez ülkelerinden gelen turistlere yönelik lüks emlak satışlarıdır. Ülkedeki ticari projeler ve konut yatırımları için sağlanan fonların büyük bir kısmı yurt dışında yaşayan Lübnanlı vatandaşlardan ve Körfez ülkelerinde yaşayan Araplar'dan sağlanmış, bu fonların bir kısmı lüks konut inşaatlarında harcanmıştır. Siyasi istikrarla beraber yeni inşaatların sayısının artması beklenmektedir. Ülkede inşaat sektörünün GSYİH'ye katkısının %8 seviyelerinde olduğu tahmin edilmektedir.

İnşaat

İnşaat İstatistikleri

	2005	2006	2007	2008	Değ (%)
İnşaat İzinleri	13,080	10,464	10,352	10,976	0.6
İnşaat İzinleri (1000 m2)	8,254	9,145	9,032	11,772	30.3
Çimento Teslimleri(1000 Ton)	3,031	3,423	3,945	4,219	6.9
İnşaat Maliyet İndeks Artışı (%)	-1	18	8,9	23	158
Mülkiyet İşlemleri Sayısı	122,453	127,016	154,158	167,054	8.3
Mülkiyet İşlemleri Tutarı (Milyar LL)	4,979	4,733	6,329	9,770	54.4
Ortalama İşlem Değeri (Milyon LL)	41	37	41	59	43.9
Banka İnşaat Kredileri (milyon \$)	61	74	292	265	-10.2

www.cdr.gov.lb

2009'un ilk on ayında Lübnan'da inşaat faaliyetinde bir artış görülmüştür. Beyrut ve Tripoli Mühendisler Odasının açıklanan rakamlara göre yeni çıkan inşaat izinleri 10.171.643 m2 yi bulunmaktadır. Bu rakam geçen yılın aynı dönemine oranla %7.4'lük ve 2007'nin aynı dönemine oranla 41.2'lik bir artışı göstermektedir. Bu bağlamda 2009'un ilk on ayındaki inşaat faaliyeti, Lübnan'da önceki yılların aynı dönemine oranla rekor düzeye ulaşmıştır.

2009 yılında Orta Doğu'da gayirmenkul etkinliklerinde görülen daralmaya rağmen, Lübnan'da inşaat

sektörü yeni bir sıçrama yapmıştır. Lübnan global ekonomik krizle gayrimenkul etkinliği düzeyinde bu defa başarıyla başa çıkmış ve ülkede gayrimenkule olan yüksek talep artan inşaat faaliyetini beraberinde getirmiştir.

Müteahhitlik sektöründe yabancı firma faaliyetlerine yönelik herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Türk müteahhitlik firmaları makine ekipman ve geçici işgücü konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadırlar. Makine ve ekipmanların geçici ithal yoluyla Lübnan'a getirilmesi ve iş bitiminde Türkiye'ye geri götürülmesi mümkündür. Lübnan Çalışma Bakanlığına projede çalışacak işçilerin ve diğer personelin bir listesinin sunulması ve onayı alınması gerekmektedir. Çalışma Bakanlığı mühendisler ve vasıflı personelin mümkün olduğu kadar Lübnanlı olması koşulunu aramaktadır. Ülkede Türk müteahhitlerine karşı önyargı bulunmamakta, tersine müteahhitlerimiz saygın bir yere sahiptir.

Türk şirketleri için İslam Kalkınma Bankasından finansman imkanları vardır. Türk firmaları özellikle uluslararası fonlardan desteklenen ihalelere katılma imkanına sahiptir. Fransız, İtalyan, Alman, Kuveytli, S.Arabistanlı, Türk ve Çinli firmalar piyasanın önemli aktörleridir. Diğer projeler için bir yerli ortakla ihalelere katılma uygun görülmektedir. Zira önümüzdeki dönemdeki su arıtma, yol ve baraj projelerinde Lübnanlı firmalar Türk firmalarının tecrübelerinden yararlanma arzusu taşımaktadırlar. Önümüzdeki aylarda sözkonusu projeler için ön yeterlilik konusunda başvuruda bulunulması gerekmektedir. Türkiye'den çeşitli firmalar ön yeterlilik için başvuruda bulunarak gölet ve baraj inşaatları için ön yeterlilik almıştır.

Lübnan özel sektöründe Körfez ülkelerinde olduğu gibi mega projeler bulunmamakla birlikte en önemli projeler otel ve konut inşaatı (yaklaşık 1-50 milyon dolar arasında)'dır. Lübnan'daki kalkınma ve imar projeleri çoğunlukla dış finansmanla gerçekleştirilmektedir. İhale şartları dış finansmanın kaynağına göre belirlenmekte dış finansman sağlayan ülkenin şirketlerine öncelik verilmektedir. Türk müteahhitlik firmaları, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi kurumlarca finanse edilen projelere kolaylıkla katılabilirler. Bu iki kurumun gelişmelerinden firmalarımızın haberdar olmalarında fayda görülmektedir.

Turizm

Turizm tarihsel olarak Lübnan'ın en önemli ekonomik sektörlerinden biri olmuştur. Ülkeye gelen ziyaretçilerin çoğu, yurt dışında yaşayan Lübnanlılar (özellikle yaz aylarında) ve Akdeniz kıyılarından 500 metre içeride yükselen karla kaplı dağları gibi doğal güzellikleri görmek için Körfez ülkelerinden gelen turistlerdir. ABD'deki 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında sektöre hareketlilik gelmiş; önceden yaz aylarını ABD'de ve Avrupa'da geçiren Avrupalı Lübnanlılar tercih etmeye başlamışlardır. Lübnan'ı 2009 yılında yaklaşık 1.9 milyon turist ziyaret etmiştir. Ülkenin istikrarına bağlı olarak turizm sektöründe de büyüme beklenmektedir.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Lübnan'ın en önemli kara yolu, savaş sonrasındaki yeniden yapılanma sürecinde Beyrut yakınlarında inşa edilen altı şeritli otoyoldur. Kaynak yetersizliği nedeniyle planlanan birçok yol ve köprü inşaatı tamamlanamamıştır.

Toplu taşıma ağının zayıf olması nedeniyle Lübnan'da araç sahipliği oranı çok yüksek olup her üç kişiden birine birden fazla araç düşmektedir. Yasal düzenlemelerin yetersizliği (organize bir trafik polisi gücünün olmaması ve araçların yıllık muayenelerinin yapılmaması gibi) trafik sıkışıklığına ve hava kirliliğine yol açmaktadır. Özellikle Beyrut'ta hava kirliliği ve eski sanayi tesisleri nedeniyle Birleşmiş Milletler Lübnan'ı yüksek risk grubundaki ülkeler sınıfına almıştır. 2002 yılında bu sorunun önüne geçebilmek için dizel araçların kullanımı yasaklanmıştır. Ayrıca kara yollarının kalitesinin yüksek olmaması, trafikte geçen sürenin uzamasına ve işletmeler açısından maliyetin artmasına yol açmaktadır.

Lübnan'ın tek uluslararası havaalanı, turizmin ve hizmetler sektörünün geliştirilmesi amacıyla 1990'lı yıllarda Beyrut'un güneyinde inşa edilen Beyrut Rafik Hariri Havaalanı'nın yıllık yolcu kapasitesi; 6 milyon civarındadır.

Deniz taşımacılığının % 70'i Beyrut Limanı'ndan yapılmakta olup; Tripoli, Sidon ve Tyre diğer önemli limanlar arasında yer almaktadır. Verimliliğin artırılması amacıyla hükümet, liman yönetimlerini özelleştirmeyi ve yabancı firmalarla işbirliği yapmayı planlamaktadır.

Lübnan'da demir yolu altyapısı bulunmamaktadır.

Lübnan'daki sabit telefon hattı aboneliği oranı % 17, mobil telefon aboneliği oranı ise % 50'dir. Sektörde faaliyet gösteren iki mobil servis sağlayıcı da (MTC Touch, Orascom) kaliteli ancak pahalı hizmet vermektedir. Sabit hat aboneliği ve internet hizmetlerinin yakın zamanda özelleştirilmesi gündemdedir.

Enerji

Sınırlı miktardaki hidroelektrik üretimi dışında Lübnan, enerji ihtiyacının tümünü ithal petrolden elde edilen elektriklerle karşılamaktadır. Lübnan'da enerji sektörü devletin tekelinde olup, Enerji Bakanlığı'na bağlı Elektrik İdaresi (EDL) tarafından düzenlenmektedir. Klima kullanımının arttığı yaz aylarında kısa elektrik kesintileri uygulanmaktadır. EDL'de etkin yönetim ilkelerinin uygulanamaması, elektrik faturalarının tahsil edilememesi ve kaçak elektrik kullanımı gibi faktörler finansal kayıplara yol açmaktadır.

Enerji sektörünün yeniden yapılandırılması kısa vadede Lübnan hükümetinin önünde duran en önemli

zorluklardan biri olarak görülmektedir. Lübnan'ın ana enerji kaynağı termal su kaynaklarıdır. Hidrolik santraldan üretilen enerji toplam üretim kapasitesinin % 10'unu aşmamaktadır. Lübnan Suriye'den enerji ithal etmektedir. (2005-2008 arası ortalama 90MW)

Bankacılık

Bankacılık, Lübnan'ın en önemli sektörlerinden biri olmuş, birden fazla dili konuşabilen eğitimli nüfus da bu gelişimde etkili olmuştur. İç savaşın yaşandığı 1975-1990 yılları sonrasında Lübnan bölgenin finans merkezi olma konumunu Körfez ülkelerine kaptırmıştır. Sonrasında kendine yeni niş piyasalar yaratan sektör, Suriyeli yatırımcılar için bir offshore merkezi haline gelmiştir. Diğer ülkelere yerleşen Lübnan vatandaşların Körfez ülkeleri ve Sahra-altı Afrikası ile ticari ilişkileri aracılığıyla bazı finans kurumları da dünyaya yayılmıştır.

Günümüzde ticari bankacılık, yatırım bankacılığı ve sigortacılık Lübnan'daki belli başlı mali hizmetler arasında yer almaktadır. 2008 yılı itibarıyla Lübnan'da 131 adet lisanslı banka faaliyet göstermektedir. Audi-Saradar, BLOM ve Byblos ülkenin en büyük ticari bankalarıdır. Merkez Bankası sektördeki küçük bankaların birleşmesi taraftarıdır.

Ticari bankaların yanı sıra çok sayıda aracı ve 50'den fazla sigorta şirketi de ulusal ve uluslararası piyasalara hizmet vermektedir. Beyrut Borsası, 1996 yılından bu yana faaliyette olmasına rağmen işlem hacmi istenen düzeyde değildir.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Lübnan'da Yatırım Geliştirme Kanunu 16 Ağustos 2001'de yürürlüğe girmiştir. (<http://www.idal.com.lb>).

Kanun ile, yatırımlara vergi istisnası, çalışma izni, birtakım ücret indirimleri sağlanmakla birlikte, enerji, toprak ve işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve pek çok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış olması nedeniyle sanayi yatırımları için Lübnan uygun bir tercih olarak görülmemektedir. Ancak, Lübnan'ın Orta Doğu'nun en önemli turizm merkezlerinden biri olması dolayısıyla ülkedeki turizm yatırımları son yıllarda artmaktadır. Lübnan'da yapılacak yatırımlara bölgeler itibarıyla değişik teşvikler verilmektedir (Detaylı bilgi için: Investment Development Authority of Lebanon www.idal.com.lb).

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Şirket Kuruluşu

Lübnan'da faaliyette bulunmak isteyen yabancı firmalar şube veya temsilcilik bürosu açabilmektedirler. Şubeler her türlü ekonomik faaliyette bulunma hakkına sahipken, temsilcilik büroları sadece ürün pazarlaması veya halkla ilişkiler gibi ticari olmayan alanlarda faaliyette bulunabilmektedir. Her iki kuruluş için de Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'ndan faaliyet izni alınması zorunludur. Başvuruda istenen belgeler ise aşağıda sıralanmaktadır:

- Şube/temsilcilik müdürü veya avukat tarafından imzalanmış başvuru yazısı.
- Ticaret Odası, Lübnan Büyükelçiliği ve Lübnan Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdiklenmiş firma kuruluş anlaşması (Yeminli tercüme bürosunda Arapça'ya tercüme ettirilmeli ve Adalet Bakanlığı'nda tasdik ettirilmelidir).
- Yönetim Kurulu veya benzer bir organ tarafından alınan büro/temsilcilik açma ve müdür atamasına dair kararlar (Başvuru yazısında olduğu gibi 4 aşamalı tercümeli ve tasdikli olmalıdır).
- Lübnan'da yerleşik bir noterden alınmış imza yetkisi.

İlgili birimin başvuruyu 7 gün içinde inceleyerek uygun görüldüğünü bildirmesinin ardından 1 800 000 LL (yaklaşık 1 200 Dolar) tutarında kayıt ücreti Maliye Bakanlığı'na yatırılır. Makbuzun bir örneğinin Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın Ticaret Departmanı'na verilmesini müteakip yetkililer, 10 gün içinde firmanın Resmi Gazete'de yayınlanmasını sağlayacak belgeyi (notice) verir. İlanın Resmi Gazete'de yayınlanmasına dair ücretin ödendiğini gösteren belgenin Ticaret Departmanına verilmesinden sonra ise belgenin aslı (notice) firmaya teslim edilir. Resmi Gazete'de yayın ücreti satır başına 5 000 LL'dir (yaklaşık 3,3 Dolar). Buna tercüme ve resmileştirme ücreti de eklenmektedir.

Orijinal belgenin (notice) alınmasını müteakip şubenin Beyrut Ticaret Sicili'ne işlenmesi gerekmektedir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na sunulan belgelerin tasdikli tercümesinin bu birime de verilmesi gerekmektedir. Ticari kaydın yapılması için talep edilen ücret 900 000 LL (yaklaşık 600 Dolar) olup; temsilcilik açılabilmesi için ticari kayıt yaptırmaya gerek bulunmamaktadır. Temsilcilikler ticari faaliyette bulunamadıkları için vergiden muaftır. Şubeler ise % 15 gelir vergisine tabidir. Ayrıca şube açma prosedürü için talep edilen ortalama ücret (masraflar ve avukatlık ücreti) 3 000 Dolar olup, temsilcilik için 1 500 Dolar'dır (Detaylı bilgi için: www.idal.com.lb).

Lübnan'da Yabancı İşçi Çalıştırılması

Lübnan'da uygulanan asgari ücret 350 000 LL (yaklaşık 230 Dolar) olup, haftalık çalışma saati 48 saat ve yıllık izin hakkı 15 gündür. Ayrıca yabancı işçilerden çalışma izni için gelirine bakılmaksızın yıllık bazda aşağıdaki maktu ücretler talep edilmektedir:

- Üst yöneticilerden; 1 800 000 LL (1 194 Dolar)
- Teknik personelden; 960 000 LL (637 Dolar)
- İşçilerden; 480 000 LL (318 Dolar)
- Evde çalışan hizmetçilerden; 240 000 LL (159 Dolar)

Diğer taraftan, yabancı bir firma Lübnan'da işçi çalıştırmak istediğinde çalıştıracağı işçinin kendi ülkesinde sigortalı olduğunu belgeleyebilirse Lübnan'da tekrar sigorta yaptırmasına gerek bulunmamaktadır. İşçinin herhangi bir sigorta kapsamında olmaması halinde ise Lübnan'da sigortalanması zorunludur. Suriyeli işçiler ülkeye girerken pasaport veya kimliklerine "çalışamaz" damgası vurulmadığından, otomatik olarak legal işçi statüsü kazanmakta, çok düşük ücretlerle (günlük ortalama 10 Dolar) çalışan bu işçiler zaman zaman firmalarca muvakkat statüde istihdam edilmekte ve böylece sigorta primi ödenmesinden kaçınılmaktadır.

Ayrıca, Lübnan'da herhangi bir iş dalında temsilcilik açmak suretiyle bu ülkede uzun süre kalmayı planlayan firmaların getirecekleri personeli kendi ülkelerinde sigortalı olsalar dahi yeniden sigorta ettirmeleri mecburi olup; bu durumda çalışanın aylık ücretinin % 23,5'i sigorta primi kesintisine esas teşkil etmektedir.

► Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2006	2,3	9,4	-7,1	11,7
2007	2,8	11,8	-9	14,6
2008	3,5	16,1	-12,6	19,6
2009	1	11,2	-10,2	12,2

ITC Trademap

İhracatında Başlıca Ürünler

2009 yılında Lübnan'ın ihraç ürünlerinin %27'sini değerli taşlar, %6'sını makine, %5'ini demir çelik hurdaları, %3'ünü kitap broşür oluşturmaktadır.

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

HS No	Ürün Adı	2007 Değeri (1000 \$)	2008 Değeri (1000 \$)	2009 Değeri (1000 \$)
	Diğerleri ile Birlikte Toplam	2 816 321	3 478 305	1 528 167
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	85 954	115 397	275 562
7102	Elmaslar	73 133	122 489	142 836
7204	Demir-çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	176 834	199 614	86 896
4901	Kitap, broşür, risale vb matbu	39 372	45 037	52 065
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler	4 687	3 480	51 183
8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertörleri	100 640	135 391	44 279
2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit, polifosforik asitler	38 485	97 817	34 090
2401	Yaprak tütün; tütün döküntüleri	33 903	33 726	30 196
7404	Bakır hurda ve döküntüleri	101 633	86 201	20 107
3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları	13 309	26 364	19 006
2008	Tarifenin başka yerinde bulunmayan meyva, sebze konserveleri	22 065	29 875	18 578
9403	Diğer mobilyalar, bunların aksam ve parçaları	61 151	82 680	18 272

8511	Motorlarda kullanılmaya mansup elektrikli ateşleme veya hareket ettirme tertibat ve cihazları	863	1 216	16 726
9999	Başka yerde tanımlanmayan ürünler	26 170	17 303	16 593
8544	İzole edilmiş teller kablolar	44 290	59 034	15 887
0504	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi	1 403	2 268	15 301
0701	Patetes	11 632	15 052	14 937
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	25 449	34 236	12 012
6802	Yontulmaya, inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan hariç)	21 756	30 158	11 992
2005	Diğer sebzeler (konserve, dondurulmamış)	21 429	27 020	11 676

ITC Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

Lübnan'ın 2009 yılında en fazla ithal ettiği ürün işlenmiş petrol ürünleri ithalatı, toplam ithalatın % 10'unu oluşturmuştur. Binek araçları ithalatının toplam ithalat içindeki payı % 9, diğer hava taşıtları ve uzay araçları ithalatının payı %4,9, ilaç ithalatının payı % 4,3'e yükselmiştir.

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

HS No	Ürün Adı	2007 Değeri (1000 \$)	2008 Değeri (1000 \$)	2009 Değeri (1000 \$)
	Diğerleri İle Birlikte Toplam	11 814 557	16 136 466	12 168 107
2710	Petrol ve bitümenli minerallerden üretilen-ham hariç-yağlar	2 422 827	3 807 344	1 250 413
8703	Binek otomobilleri, steysin vagonlar, yarış arabaları	720 070	1 359 754	1 118 893
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	35	0	598 269
3004	Tedavi koruma ilaçları, doze edilmiş,	550 663	625 854	524 977
7102	Elmaslar	157 564	248 917	383 930
7214	Demir-çelik çubuklar-sıcak haddeli, döğülmüş, burulmuş, çekilmiş	291 188	420 451	210 875
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	29 935	44 937	187 946
7108	Altın	265 407	512 506	159 887
8408	Dizel, yarı dizel motorlar	53 552	53 032	140 648
9999	Başka yerde tanımlanmayan ürünler	3 764	5 293	139 880
2402	Tütün ve tütün benzerlerinden purolar, sigarillolar, sigaralar	128 577	150 167	134 153
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	52 423	77 755	130 284
8708	Taşıtların aksam ve parçaları	99 567	126 756	120 112
0201	Sığır eti	61 463	90 352	114 048
8471	Otomatik bilgi işlem makinaları, üniteleri	101 065	102 901	112 152
0102	Canlı sığırlar	136 704	150 759	111 303
9403	Diğer mobilyalar ve aksam parçaları	52 150	74 313	99 282
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	70 665	113 207	92 391
8528	Televizyon alıcıları	67 724	97 654	85 258
4011	Lastikler	60 924	64 073	84 738

ITC Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Lübnan'ın 2009 yılı ihracatını gerçekleştirdiği başlıca ülkeler İsviçre (% 20), Ürdün (% 11), Türkiye (%10), Belçika (%9) ve ABD (%8)'dir.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

--	--	--	--	--

Ülke	İhracat Değeri	Partner Ülke ile 2009 yılı Ticaret Dengesi	Yıllık Büyüme 2008-2009, %	Partner Ülkenin Dünya İthalatındaki Sıralaması
Tüm Ülkeler	1 000 099	-10 195 929	-71	
İsviçre	201.876	- 154 258	-38	18
Ürdün	111.955	-101 511	-7	53
Türkiye	107.897	-801 106	-40	21
Belçika	93.173	-213 950	16	9
ABD	79.335	-1 361 622	-20	1
İngiltere	43.946	- 489 071	-50	6
Fransa	40.941	-1 633 911	-10	5
Almanya	37.132	- 793 251	-32	3
Fas	28.285	-6 918	10	38
İtalya	26.029	-1 041 963	-50	7
G.Kıbrıs	22.457	-23 192	-35	62
Umman	13.830	2 863	-7	50
Kanada	13.673	-182 751	-13	11
G.Kore	13.347	-178 127	-54	10
Rusya	13.184	-119 204	-24	16
Yemen	11.930	9 529	-8	64
Avustralya	10.784	-15 372	1	17
İsveç	9.626	-57 704	-25	24
Tunus	9.490	-2 753	-50	47

ITC TradeMap

Lübnan'ın 2009 yılı ithalatında ABD (% 11,5), Çin (% 8,6), Fransa (% 8,3), İtalya (% 6,9), Almanya (%6,4) ve Türkiye (% 4,3) sıralanmaktadır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

Partner Ülke	2009 yılı İthalat Değeri	Partner Ülke ile 2009 yılı Ticaret Dengesi	Yıllık Büyüme 2008-2009, %	Partner Ülkenin Dünya İhracatındaki Sıralaması
Tüm Ülkeler	11 196 028	-10 195 929	-14	
Fransa	1.674.852	-1 633 911	13	5
ABD	1.440.957	-1 361 622	-1	3
İtalya	1.067.992	-1 041 963	-6	6
Çin	1.058.366	-1 049 399	-2	1
Türkiye	909.003	-801 106	37	28
Almanya	830.383	- 793 251	7	2
İngiltere	533.017	- 489 071	-5	9
İsviçre	356.134	- 154 258	-14	17
Brezilya	310.634	-309 232	14	20
Belçika	307.123	-213 950	-8	7
Japonya	264.495	-261 937	-38	4
Ürdün	213.466	-101 511	35	60
Kanada	196.424	-182 751	96	11
G.Kore	191.474	-178 127	-16	8
Romanya	185.073	-177 894	-25	37
Tayland	142.330	-139 355	13	21
Hindistan	136.402	-130 486	6	16
Rusya	132.388	-119 204	-26	12
Danimarka	106.791	-103 434	20	29

Dış Ticaret Politikası

Lübnan Arap Ligi ve Birleşmiş Milletler'in kurucusu olan ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler şemsiyesi altındaki bütün örgüt ve komitelere, Dünya Bankası'na, Uluslararası Para Fonu'na (IMF) ve Uluslararası Kalkınma Birliği'ne üye olan Lübnan'ın, Suriye ile Mayıs 1991'de yürürlüğe giren Kardeşlik, İşbirliği ve Koordinasyon Anlaşması'nın da aralarında yer aldığı bir dizi ikili anlaşması bulunmaktadır. 1993'te Suriye ile, 1996'da Kuveyt ile 1998'de Mısır ile, 2000'de Birleşik Arap Emirlikleri ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları yürürlüğe girmiştir. Ülkenin ayrıca Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt ve Fas gibi Arap ülkeleri ile de Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları bulunmaktadır.

Lübnan 1998 yılından itibaren her yıl gümrük vergilerinin % 10 oranında indirilmesini öngören ve 14 Arap ülkesi arasında imzalanan Arap Serbest Ticaret Anlaşması'na da taraftır. Bu ülkeler arasında Ocak 2005 itibarıyla ilgili gümrük vergi indirimleri gerçekleştirilmiştir. 1992 yılından bu yana Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çok sayıda ülke ile Yatırımları Karşılıklı Geliştirme ve Koruma Anlaşmaları imzalayan Lübnan'ın ayrıca, yine Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 20 ülke ile imzaladığı Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları bulunmaktadır.

Lübnan, 12 Haziran 2002 tarihinde, Avrupa-Akdeniz Ortaklığı girişimi kapsamında, Avrupa Birliği (AB) ile serbest ticareti düzenleyen bir İşbirliği Anlaşması imzalamıştır. Anlaşma, nihai amacı mal ticaretinde Akdeniz Serbest Ticaret Alanı oluşturmak olan aşamalı gümrük vergisi indirimlerini düzenlemektedir. Nisan 2006'da yürürlüğe giren Anlaşma çerçevesinde, Lübnan menşeli sanayi mallarının AB pazarına gümrüksüz girmesi imkânı getirilirken, AB menşeli malların, 2008 yılından başlayarak yapılacak gümrük vergisi indirimleri ile nihai olarak 2014 yılında Lübnan pazarına gümrüksüz girmeleri öngörülmektedir. Lübnan ayrıca AB ile Avrupa Komşuluk Politikası (European Neighborhood Policy-ENP) çerçevesinde müzakerelere başlamıştır.

Lübnan'ın 2004 yılında EFTA (European Free Trade Association, Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ile imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşması da 1 Ocak 2007'de yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, 1999 tarihinden bu yana Dünya Ticaret Örgütü ile katılım müzakereleri gerçekleştirmekte olan Lübnan, halen Örgüt'te Gözlemci statüsünde bulunmaktadır.

İthalat Rejimi

Lübnan'a faaliyette bulunan firmaların Lübnan Adalet Bakanlığı Ticaret Birimi'ne kayıt olmaları gerekiyor. Ayrıca, ithalatçılar Maliye Bakanlığı'na kayıt olup Maliye Bakanlığında alacakları ve bütün vergilerin Maliye Bakanlığı'na ödendiğini gösteren Temiz Kağıdı (Quittance Certificate/Bara'a Zimma Maliyya) bütün gümrük işlemlerinde aranmaktadır.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

DTÖ kurallarıyla uyumlu olarak 2000 yılı sonunda çıkarılan yeni gümrük kanunu ile serbest bölgelerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kanun ile ortalama gümrük tarife oranı % 20'den % 15'e düşmüş, Lübnan'da üretilmekte olan mallara rakip olabilecek ürünler üzerinden alınan gümrük vergisi oranları ise % 25 oranında azaltılarak % 70-100 seviyesine indirilmiştir. Bazı mal grupları itibarıyla gümrük tarife oranları şöyledir:

- Lübnan'da üretilmeyen hammadde ve yarı mamüller için % 0.
- Bilgisayar yazılım ve donanımları için % 0.
- Bira (% 40), şarap ve arak (% 70) hariç, alkollü içecekler için % 15.
- Hazır giyim ürünleri için % 15.
- Kozmetik ve parfümeri için % 15.
- Tavuk, yoğurt, peynir, bal, sebze-meyve gibi tarımsal ürünler için % 70.

Bu oranların yanı sıra Lübnan'da ithalat için değişik Bakanlıklar tarafından uygulanan yasaklama, kısıtlama, lisans ve müsaade şeklinde yaklaşık 30 tür tarife dışı engel bulunmaktadır. Ülkeye 5 yaşından eski arabaların, bazı kimyasalların ve zehirli atıkların ithalatı ise yasaktır. İthal edilen ürünlerin etiketlerinde ağırlık, üretim ve son kullanma tarihleri, içeriği ve üretim yeri bilgilerinin bulunması zorunludur. AB normları genelde Lübnan için de geçerlidir. Lübnan Standartlar Enstitüsü (LIBNOR) mevcut standartları gözden geçirmektedir. <http://www.libnor.org/>

2002 yılının Haziran ayında Maliye Bakanlığı yükleme ve nakliye işlemlerini kolaylaştırmak üzere daha sonra havaalanını da kapsayacak olan, ancak şu anda sadece limanlarda uygulanan Manar projesini uygulamaya koymuştur.

Avrupa Birliği Pazara Giriş web sitesinden, Lübnan'a ihracatta uygulanan gümrük vergileri ve gerekli ithalat dokümanları gibi konularda bilgi edinmek mümkündür. <http://mkacdb.eu.int>

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Lübnan ile 2000 yılında 150 Milyon Dolar civarında olan dış ticaret hacmimiz, 2010 yılı itibarıyla 849 Milyon Dolar'a ulaşmıştır.

Türkiye-Lübnan Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2000	129 265	22 178	107 087	151 443
2001	183 880	26 023	157 857	209 903
2002	187 338	41 921	145 417	229 259
2003	148 126	71 709	76 417	219 835
2004	234 400	147 355	87 045	381 755
2005	195 910	144 973	50 937	340 883
2006	240 598	126 685	113 913	367 283
2007	393 216	116 013	277 203	509 229
2008	665 054	178 780	486 274	843 834
2009	686 514	107 896	578 618	794 410
2010	619.543	228.536	391.007	848.079

DTM

2010 yılında Türkiye'nin Lübnan'a ihracatında önem arz eden başlıca ürün grupları; petrol yağları, demir çelik çubuklar, balık, hazır giyim, mücevherat başta olmak üzere çok çeşitli sanayi ürünleri sayılabilir.

Türkiye'nin Lübnan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Dolar)

HS No	Tüm Ürünler	2009	2010
	Tüm Ürünler	685.925	619.543
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	70.483	77.970
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	231.008	76.637
0302	Balık (taze/sogutulmuş)	13.951	18.092
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	10.825	16.410
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	11.151	16.142
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	13.358	15.838
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	11.196	15.794
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. ile boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	11.109	11.531
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	9.284	10.306
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	4.986	10.222
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. fazla	2.199	9.851
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	5.435	9.063
8703	Otomobili, steysin vagonlar, yarış arabaları	6.194	8.956
7216	Demir/alaşimsız çelikten profil	14.676	8.611
1902	Makarnalar	1.802	7.636
6802	Yontulmaya, inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan hariç)	4.791	7.266
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	4.732	7.048
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	7.952	6.873
7213	Demir/çelik filmaşin (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	909	6.404
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	6.049	6.223

DTM

Türkiye'nin Lübnan'dan 2010 yılında gerçekleştirdiği ithalatta başta demir çelik döküntü hurdaları, altın, deriler ve tekstil ürünleri sayılabilir.

Türkiye'nin Lübnan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Dolar)

		2009	2010
HS No	Tüm Ürünler	108.800	228.536
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	81.253	178.749
2809	Difosfor pentaoksit; fosforik asit ve polifosforik asitler	13.739	38.930
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	824	2.202
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	619	1.354
0504	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/sogutulmuş/dondurulmuş vs.)	390	1.084
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	709	1.059
8908	Sökülecek gemilerle, suda yüzen sökülecek diğer araçlar	0	881
4101	Siğir ve at cinsi hayvanların derileri-ham	345	676
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	228	584
5101	Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)	2.957	554
4901	Kitap, broşür, risale vb. matbu	222	361
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	208	235
7806	Kurşundan diğer eşya	107	225
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	0	191
4103	Diğer ham deriler	48	141
7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	0	120
4823	Diğer ölçüsüne göre kesilmiş kağıt vb; kağıt esaslı eşyalar	549	109

DTM

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma / Protokol	İmza Tarihi
Hava Ulaştırma Anlaşması	16.09.1947
Turizm İşbirliği Anlaşması	18.09.1968
Ticaret, Sınai, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması	10.10.1991
Deniz Taşımacılığı Anlaşması	04.03.1994
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	19.12.1994
Tarım Alanında İşbirliği Protokolü	12.05.2004
ÇVÖ Anlaşması	12.05.2004
YKTK Anlaşması	12.05.2004
Teknolojik İşbirliği Protokolü	12.05.2004
KEK II. Dönem Toplantısı Protokolü	07.06.2006
Teknik, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi	21.04.2009
Türkiye Cumhuriyeti ile Lübnan Cumhuriyeti Arasında bir Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması	24.11.2010

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Lübnan ekonomisi ithalata dayalı bir ekonomi olup özellikle gıda işleme ve imalat sanayi, inşaat, ticaret ve turizm, sağlık, bankacılık, finans, sigortacılık, otel ve lokantacılık, medya ve reklamcılık, danışmanlık ve mühendislik sektörlerinde önemli fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye-Lübnan Yatırım İlişkileri

Ülkede enerji, toprak ve işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve pek çok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış olması nedeniyle sanayi yatırımları için Lübnan uygun bir tercih olarak görülmemektedir. Ancak, Lübnan'ın Orta Doğu'nun en önemli turizm merkezlerinden biri olması dolayısıyla ülkedeki turizm yatırımları son yıllarda artmaktadır. Lübnan'da yapılacak yatırımlara projeler

itibarıyla değişik teşvikler verilmektedir (Detaylı bilgi için: Investment Development Authority of Lebanon www.idal.com.lb).

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Türkiye ile Lübnan arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerde son yıllarda yaşanan sorunların aşılması hususunda önemli mesafeler kaydedilmiştir. Nitekim geçmişte Lübnan gümrüklerinde Türk mallarının geçişi sırasında sorunlar yaşanmış olmasına karşın, hâlihazırda böyle bir ayırımcılık yapılmamaktadır. Mevcut hukuki altyapının ticaret ve yatırım açısından oldukça elverişli olması ve yabancıların faaliyetlerine ilişkin kısıtlamaların bulunmaması da Lübnan'da iş yapmayı kolaylaştırıcı unsurlardır.

Lübnan, coğrafi büyüklük ve nüfus olarak küçük bir ülke görünümünde bulunmasına karşın, ekonomik ve ticari açıdan stratejik bir konumdadır. Lübnan sahip olduğu kalifiye insan gücü ve dünya ölçeğinde (başta ABD, Kanada, Latin Amerika, Avustralya ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere) yer alan 4 milyonu aşkın Lübnanlı nüfusun sahip olduğu ekonomik ve ticari ilişkiler ve iş bağlantıları nedeniyle ülkemiz açısından, Orta Doğu'ya nüfuz etmek isteyen Türk firmaları için büyük öneme sahip bulunmaktadır. Lübnan'ın önemini pekiştiren önemli hususlardan biri de ticari, kültürel, siyasi ve görsel açıdan "Orta Doğu'nun Vitrini" olmasıdır.

Lübnan'a her yıl Körfez ülkelerinden gelen çok sayıda turist modayı ve gelişen trendleri buradan takip etmektedir. Bu nedenle bir ürünün Lübnan'da markalaşması ve tanınması, diğer Orta Doğu pazarları açısından da önemli bir imajdır. Diğer taraftan Lübnan'ın alım ve ticaret potansiyeli, Türkiye'nin de sanayi, ekonomik güç ve ihracat potansiyeli göz önüne alındığında Türkiye ile Lübnan arasında 2009 yılında yaklaşık 800 Milyon Dolar seviyesinde olan ticaret hacminin ilerleyen yıllarda daha da artabilecek bir potansiyele sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Lübnan'da özellikle inşaat projelerinde projelerin başlangıç ve bitiş tarihlerinin genellikle ülke ve çevre sorunları yüzünden tutturulmamasıdır. İşgücü konusunda bir kota bulunmamakta ancak yerli işgücü kullanılması, istihdam yaratılması açısından tercih edilmektedir.

Yatırım konusunda Lübnan yetkililerinden alınan şifahi bilgide su arıtma, baraj ve yol projelerine öncelik verileceği ifade edilmektedir. Lübnan'daki kalkınma ve imar projeleri çoğunlukla dış finansmanla gerçekleştirilmektedir. İhale şartları dış finansmanın kaynağına göre belirlenmekte dış finansman sağlayan ülkenin şirketlerine öncelik verilmektedir. Türk müteahhitlik firmaları, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi kurumlarca finanse edilen projelere kolaylıkla katılabilirler. Bu iki kurumun gelişmelerinden firmalarımızın haberdar olmalarında fayda görülmektedir.

Türk firmalarının bu alanlardaki deneyimleri ve Lübnanlı müteahhitlik firmalarının Lübnan'da ve Körfez bölgesi ile Afrika'da gerçekleştirdiği aktif faaliyetler dikkate alındığında, müteahhitlik alanında yapılacak çok sayıda işbirliği imkanı bulunduğu tespit edilmektedir.

Lübnan ile ticarete firmalarımızın karşılaştığı ve bize ulaştırdığı sorunlar arasında, bir kablo üreticisi bulunduğu için kablo ithalatına izin verilmemesi ve ithalatın ancak bu üretici şirketin izniyle gerçekleştirilebilmesidir. Ayrıca, Lübnan'a halı ihracatı yapan firmalarımız, gümrük vergilerinin yüksek olmasından şikayet etmekte, dolayısıyla, yüksek vergiler ve korumacı politikalar sebebiyle ürünlerimizin bu pazarda hak ettikleri payı elde edememeleri diğer sorunlar olarak bize intikal etmiştir.

Lübnan pazarında Türk mallarına karşı yoğun bir ilginin ve kalite imajının bulunduğu tespit edilmekle birlikte, daha fazla tanıtım ve markalaşma faaliyetine ihtiyaç duyulduğu da bir gerçektir. Öte yandan ülkenin iç savaştan çıkmış olması nedeniyle, Lübnan'da altyapı ve imar hizmetleri talebi bulunmaktadır. Türk firmalarının bu alanlardaki deneyimleri dikkate alındığında, özellikle müteahhitlik alanında çok sayıda işbirliği imkânı bulunduğu görülmektedir. Bu çerçevede Lübnan pazarına yönelik ihracatımızın ve ticari ilişkilerimizin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki faaliyetlerin önem taşıdığı düşünülmektedir:

Ticaret Heyeti ve Alım Heyetleri: Tekstil/hazır giyim, elektrik-elektronik, gıda, ilaç ve müteahhitlik alanlarında Lübnan'a yönelik ticaret heyetleri düzenlenmesi, pazara nüfuz edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Türk Haftası ya da İhracat Ürünleri Etkinlikleri: Lübnanlı tüketicilerin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinden etkilendiği ve "büyük ülke", "kaliteli ürün" gibi imajları önemsendiği dikkate alındığında, Lübnan'da bu tip tanıtıcı etkinliklerde rol alınması son derece önemlidir.

Fuarlara Katılım: Lübnan'da düzenlenen fuarlara, Türkiye'den daha fazla milli katılım sağlanması önem taşımaktadır.

Türk Malı İmajını Güçlendirme Stratejisi: İhracata Yönelik Devlet Yardımları kapsamındaki moda-marka, Turquality ve ofis-mağaza destekleri ile tanıtım yardımlarından yararlanarak Türk firmalarının Lübnan'da doğrudan pazarlama ve tanıtım faaliyetlerini yoğunlaştırmaları, Lübnan'da Türk markalarının tanınmasına ve bu etkinin Körfez Bölgesi'ne yayılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca yaratılan bu imajın kalıcılığının sağlanması da önemli bir husustur.

► Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Lübnan'da fikri mülkiyet haklarının korunması için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Endüstriyel ve Ticari Eşya Koruma Ofisi'ne müracaat edilmesi gerekmektedir (<http://www.economy.gov.lb/MOET/English/Panel/Pages/default.aspx>). Ofisin markayı veya patenti

ünaytlamasından sonra Resmi Gazete de yayımlanmaktadır ve böylece aralık 15 yıl koruma sağlanıyor. Bu süreye Lübnan sınırsız yenileme imkanı tanımaktadır.

Dağıtım Kanalları

Lübnanlı alıcılar ve tüketiciler son derece bilinçli olup, uluslararası ticareti iyi bilmektedir. Pazarda etnik ve dinsel yapısı ile yakın tarihinin yarattığı alışkanlık ve bağlantılar nedeniyle Avrupa menşeli kalite ve marka güveni sağlamış ürünleri tüketme alışkanlığı yaygındır. Bunda I. Dünya Savaşı sonrasında uzun süre Fransız mandasında kalmış olmasının yanı sıra, liberal bir piyasa yapısı ile demokratik bir siyasal yapının olmasının da önemli etkisi bulunmaktadır. Bu noktada müşteri memnuniyeti ve ülke imajını ön plana çıkararak, ortaya çıkabilecek sorunlarla yakından ilgilenmek ve Türk mallarının kalitesi ve imajı ile ilgili bilgiler vererek tüketicilerin güvenini kazanmak son derece önemlidir. Türk malları için "Avrupa kalitesinde makul fiyat" imajı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Lübnan'a mal ithalatında "münhasır temsilcilik (exclusive agency)" uygulamasının bulunması ve pazarın çok büyük olmaması nedeniyle, ithalatın çok büyük kısmını yüzlerce ürünün ithal hakkını elinde bulunduran büyük sermaye sahibi gruplar yapmaktadır. Başka bir deyişle Lübnan'da sanayi de pek fazla olmadığı için bir anlamda "ithalatçı holdingler" büyük bir etkinliğe sahiptir. Büyük şehirlerde başlıca süpermarketler bulunmakta olup, gıda ürünleri açısından da küçük market ve bakkallar başlıca dağıtım kanallarıdır.

Ayrıca Lübnan pazarı, son iki yılda yaşanan siyasi krizin olumsuz etkileri bir yana bırakıldığında, Orta Doğu Arap ülkeleri ve Afrika Pazar için bir çeşit vitrin işlevi gördüğü için, reklâm ve tanıtım faaliyetlerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Lübnanlı firmalarla birebir temas ve görüşmelerde bulunulması da son derece avantajlıdır. Lübnan'daki ithalatçı gruplar, birden fazla ülke menşeli çok çeşitli marka ve ürünü pazarladıklarından, Türk mallarını satan Lübnanlı firmalarla kurulacak ilişkiler de önem taşımaktadır.

2006 yılı Temmuz ayında Lübnan ile İsrail arasında yaşanan 34 günlük savaşa ve yaklaşık 2 aydan fazla İsrail tarafından Lübnan'a uygulanan hava, deniz ve kara ablukası nedeniyle ticaretin durmasına ve ardından Lübnan'daki taraflar arasında başlayan siyasal gerginlik nedeniyle ülkenin büyük bir istikrarsızlık yaşamasına rağmen Türkiye'nin Lübnan'a ihracatı son 2 yılda ikiye katlanmış, pazar payı da artmıştır.

Reklam ve Promosyon

Lübnan'da reklamlara sansür uygulanmamaktadır. Beyrut'ta çok sayıda uluslararası reklam acentaları bulunmaktadır. Radyo ve televizyon yayınları popüler olmakla birlikte, görüntülü medya, billboard ve sinema reklamcılığı diğer kullanılan methodlardır. 15 civarında günlük Arapça, İngilizce ve Fransızca gazete bulunmaktadır. "Al Nahar", "Al Safir", "Al Akhbar", "Addiyar" ve "Al Anwar" Arapça gazetelerdir. "Daily Star" İngilizce, "l'Orient Le Jour" Fransızca olarak yayınlanan günlük gazetelerdir.

"Le Commerce du Levant" ve "Al Bayan" ticari gazetedir. "Al İktisad Wal Aamal" (bankacılık ve finans), "Al İdari" (yönetim, finans ve yatırım) Arapça, "Lebanon Opportunities" (emlak, genel iş yatırım ve istihdam) İngilizce, "Al Handassa" (mühendislik ve yapı) Arapça, "Al Moukawel El Lubnani" (güncel inşaat ve projelere hakkında bilgi) Arapça diğer gazete ve dergilerdir.

Lübnan'da uydu yayınları izlenmektedir. 20 radyo istasyonu, 8 Tv kanalı bulunmaktadır. En çok izlenen yerel Tv kanalı LBC'dir.

İş görüşmeleri ve satış promosyonları genellikle e-posta ve fax ile yapılmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Özellikle gıda ve ilaç gibi ürünlerin açık bir şekilde etiketlenmesi ve menşenin gösterilmesi gerekmektedir. Etiketlerin İngilizce olması kabul edilmektedir, ancak, özellikle tüketim ürünlerinde Arapça ve Fransızca dillerinde de olması tavsiye edilmektedir. Ürünün etiketinde ürünün menşe bilgilerinin yanı sıra ürün etiketlerinde ürünle ilgili bilgi, imalatçının adı ve ticaret ünvanı, kalite standartları, üretim tarihi ve son kullanma tarihi (6 aydan az son kullanma tarihi olan ürünlerin girişine izin verilmemektedir.) yer alması gerekmektedir.

Lübnan'a ihraç edilecek ürünlerin ürünün yapısına, taşıma şekline ve iklim koşullarına göre güvenli bir şekilde paketlenmesi gerekmektedir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türk Hava Yollarının Beyrut'a seferleri bulunmaktadır. <http://www.thy.com>

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve Lübnan arasında hem kara hemde denizyolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenlidir.

Nakliye ücreti firmalara göre değişkenlik göstermekle beraber karayolu taşımacılığı tenteli tır 22-23 ton ürün için 2200-3000 \$ civarındadır. Deniz nakliyesi ise 40'lık konteynır için 800 \$, 20'lik konteynır için ise 500 \$ civarındadır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Lübnanlılar yabancı şirketlerle çalıştıkları için Batı değerlerine daha fazla aşinadır. Toplantılara ve iş görüşmelerine takım elbise ve kravat ile katılmakta fayda vardır. Lübnanlılar iş görüşmelerinde hediye vermeyi severler.

Lübnan nüfusunun önemli bir bölümü Türkiye'ye sempatiyle bakmaktadır. Çok sayıda Lübnanlı meslek sahibi ve iş adamı da ilişkilerin geliştirilmesi açısından büyük bir potansiyel teşkil etmektedir.

Para Kullanımı

Lübnan'ın para birimi Lübnan Lirası'dır (LL). ABD Doları Lübnan'da yaygın şekilde kullanılmaktadır. 1 ABD Doları ortalama 1500 LL'dan işlem görmektedir. Bankamatiklerden Lübnan lirası veya ABD doları olarak para çekme seçeneği mevcuttur. Harcamalarda da her iki para birimini kullanmak ve para üstünü arzu edilen birimde almak mümkündür.

Köklü ve yaygın bankacılık geleneğine sahip Lübnan'da, uluslararası bankacılık hizmetlerinin tamamı gerçekleştirilmekte, ancak, hemen her türlü işlemde değişen oranlarda ve nispeten yüksek komisyon alınmaktadır. Hesapların gizliliği esastır.

Kredi kartı uygulaması çok yaygın olmamakla birlikte mevcuttur. Uluslararası itibarı olan bütün kuruluşların çekleri kabul görmektedir, ancak, çek kullanımı çok yaygın değildir. Bankalar, düzenli gelir sahiplerine, belirli güvenceler karşılığında her türlü krediyi vermektedir. Kredi faizleri, kredinin türüne, vadesine ve başvuru bankaya göre değişiklik arz etmektedir. Yurt dışına döviz transferine ilişkin kısıtlama yoktur. Lübnan Merkez Bankası'nın web sitesi www.bdl.gov.lb.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Lübnan'a girişte tüm pasaportlar için vize alınması zorunludur. Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Umuma mahsus pasaport hamillerine ayrıca sadece havalimanında olmak üzere sınırda vize ita edilebilmektedir (www.mfa.gov.tr). Ayrıca, Lübnan'a kara yolu ile Suriye'den geçecek kişilerin Suriye vizesini çok girişli almaları gerekmektedir. Nitekim, Lübnan'da Suriye Büyükelçiliği bulunmamaktadır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Lübnan'da mesai saatleri Pazartesi-Perşembe 08:00 – 14:00, Cuma günleri 08:00 – 11:00, Cumartesi günü 08:00 – 13:00, Pazar günü tatildir.

Müslüman, katolik, ortodoks gibi farklı dine mensup kişilerin bir arada yaşadığı Lübnan'da resmi tatillerin yanı sıra dini tatillerde bulunmaktadır. Tarihleri değişmekle beraber, Yılbaşı, Ermeni-Ortodoks Noel, Aşure Günü, Aziz Marun Günü, Mevlüt Kandili, Kutsal Cuma, Kutsal Pazartesi, İşçi Bayramı, Azize Meryem Günü, Ramazan Bayramı (2 gün), Kurtuluş Günü, Kurban Bayramı (2 gün), Hicri Yılbaşı, Noel, tatildir.

Ulaşım

Lübnan'ın uluslararası havalimanındaki havalimanı taksilerinin otele ulaşımında kullanılması tavsiye edilmektedir. Taksilerle yolculuk öncesi şoförle pazarlık yapılmalıdır.

Yerel Saat

GMT'den 2 saat ileride olup , Türkiye ile saat farkı bulunmamaktadır.

Yerel Ölçü Birimleri

Lübnan'da metrik system kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Lübnan'ın uluslararası telefon kodu 961'dir. Türkiye'den Lübnan'a yapılacak aramalarda 00 + 961 + alan kodu + telefon numarası şeklinde tuşlama yapılmalıdır.

İKLİM

Ülkenin değişken olan iklimi, yaz ayları sıcak ve kurak, kış ayları ise yağışlı geçer. Yaz ayları sıcaklık ortalaması yaklaşık 30°C iken, kışın 11°C olur. Lübnan Dağlarının batı etekleri yılda ortalama 1270 mm yağış alırken, Anti-Lübnan'da bu rakam çok daha düşüktür. Dağların zirveleri sürekli karla kaplı olup, kış mevsimi hiç bitmez. Bekaa Vâdisi ise yaklaşık 380 ilâ 635 mm yağış alır. Bu bölgede kışlar soğuk, yazlar kurak ve sıcak geçer.

Tabii Kaynakları: Lübnan yeterli yeraltı kaynaklardan mahrum olup, sâdece toprakları nisbeten verimlidir. Bu toprakların % 32'si dâimî ekim alanıdır. Bunların da ancak % 21'i sulanabilmektedir. Topraklarının % 35'i üretim potansiyeline hâiz ise de su kaynaklarının kıtlığı yüzünden kullanılamamaktadır. Sâdece yaklaşık 68.000 hektarlık bir arâzi sulanabilmektedir.

Lübnanlı yetkililer ülkede yıllardır süregelen güvenlik sorunlarının ekonomi üzerinde ağır bir yük yaratmayacağını belirtmektedirler. Nitekim Lübnan Merkez Bankası Başkanı Rıad Salamah, ekonomide parasal kaynaklı bir kriz meydana gelmesi olasılığının şu aşamada bulunmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. Ayrıca konu ile yapılan diğer değerlendirmelerde ise bir gıda kıtlığı oluşması olasılığının bulunmadığı, depolarda yeterince stok bulunduğu ifade edilmektedir.

Lübnan'ın hâlihazırda Suriye, Ürdün, BAE ve Mısır gibi Arap ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşmaları ve AB ile yürürlüğe giren bir Ortaklık Anlaşması bulunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye ile Lübnan arasında imzalanacak bir Serbest Ticaret Anlaşması ikili ticaretin artırılmasının yanı sıra Türk firmalarının Lübnan'da yapacakları yatırımların da önünü açacaktır.

Bu çerçevede Lübnan'da başta deri, ayakkabı, tekstil/hazır giyim ve ilaç olmak üzere çeşitli alanlarda yatırım imkânları mevcuttur. Bu yatırımlarla Lübnan'ın iyi ekonomik ilişkiler içinde olduğu Suriye, Irak, Körfez ve Afrika ülkelerine de ihracat imkânı elde edilmesi beklenmektedir. Bankacılık, inşaat ve turizm sektörlerinin dışında ilaç, elektrikli ev aletleri ve otomotiv diğer önemli ticari ve sınai işbirliği kalemleri içinde yer almaktadır.

Lübnan'da yol ve bina inşaatı, enerji nakil hatları yapımı, şehir elektrifikasyonu, enerji santrali yapımı, havaalanı, hastahane ve okul inşaatı, içme suyu şebekesi yapımı ve telekomünikasyon alanlarında önemli inşaat projelerinin yürütülmesi ve bu projelerin finansmanı için Dünya Bankası Fonu, İslam Kalkınma Bankası Fonu, Arap Fonu, Kuveyt Fonu ve Suudi Fonu gibi finansman araçlarından destek alınması faydalı görülmektedir.

Lübnan'ın Türkiye'ye coğrafi yakınlığı ve ucuz bir ülke olması göz önüne alındığında turizm alanında da önemli bir işbirliği potansiyeli olduğu düşünülmektedir. Lübnanlılar'ın Tokyo, Pekin, Hong Kong gibi Uzak Doğu'daki bazı noktalara Batı Avrupa bağlantılı yolculuk yaptıkları dikkate alındığında ise THY'nin bu noktalara uçuşlarını tanıtarak birçok Lübnanlı yolcuyu çekmesi mümkün görülmektedir. Ayrıca Mersin ve İzmir'den Beyrut'a hızlı feribot seferleri başlatılması da hem yolcu taşımacılığında hem de mal taşımacılığında fayda sağlayacaktır.

Lübnan'ın Orta Doğu'nun bankacılık merkezi olduğu göz önüne alındığında, Türk bankalarının Lübnan'da şube açmaları ve Lübnan bankalarının da Türkiye'de şube açarak Lübnan ile iş yapan Türk firmalarına teminat mektubu ve kredi imkânı sağlamaları mümkündür.

► Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Süt Ürünleri	0406	Peynir	67	1,3	87,8	0,32	-7	16	1	1,2	Fas (%36) Fransa (%19) Bulgaristan (7) Çek Cumh. (%6) Avusturya (%6)	AB 3.2%-49% MFN 5%-70%
Bakliyat	0713	Bakliyat	26	5,4	270	0,35	12	-7	3,5	2,2	Kanada (%29) Türkiye (%21) Avustralya (%9) Meksika(%9) Çin (%7)	0%
Bisküvi	190531	Bisküvi	14	2,7	139	0,27	59	17	2,1	2,5	İngiltere(%21) Türkiye (%18) İspanya (%14) Hollanda(%10) Belçika (%10)	AB 17.84% MFN 0%-20%
Şekerli ve çikolatalı mamuller	180690	Çikolata	14	1,9	224	0,18	0	30	1,1	1,8	İtalya (%33) Hollanda(%16) Türkiye (%13) Almanya(%6) İsviçre (%4)	AB 17.84% MFN 20%

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Bakliyat

Lübnan bakliyat (bezelye, nohut, fasulye, mercimek, bakla) iç tüketiminin büyük kısmını ithalatla karşılamaktadır. Lübnan'ın bakliyat ithalatı 2009 yılında önceki yıla göre %7 azalışla 26 milyon dolara olmuştur. İthalatta mercimek ve nohut en önemli yeri tutmakta, bunları baklalar takip etmektedir. Ülkemizin Lübnan'a bakliyat ihracatı artmakta olup, 2009 yılında 5,4 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir. 2009 yılı verilerine göre Lübnan bakliyat ithalatını Kanada, Türkiye, Avustralya, Meksika ve Çin'den karşılamıştır. Ülkemizin Lübnan'ın ithalatındaki payı %21'dir. Lübnan bakliyat ithalatında gümrük vergisi uygulamamaktadır.

Bisküvi

Lübnan 2009 yılında 14 milyon dolarlık bisküvi ithalatının %18'ini ülkemizden karşılamıştır. Bisküvi ithalatını 2009 yılında bir önceki yıla göre %17 artıran Lübnan pazarına 2009 yılında da ihracatımız artmış ve 2.7 milyon doları aşmıştır. Pazarda ülkemiz lider konumunu sürdürebilmek için pazara yönelik tanıtım ve marka faaliyetlerini artırması önerilmektedir. Lübnan tatlı bisküvi ithalatında AB ülkelerine %17.84, ülkemizle beraber diğer ülkelere ise %20 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Endüstriyel Bitkiler

SİĞARA

Lübnan'ın son yıllarda sigara ithalatı önemli ölçüde artış göstermiş ve 2009 yılında 120 milyon dolara yükselmiştir. 2009 yılında Lübnan'ın sigara ithalatında ülkemiz, İsviçre, ABD, Fransa ve Almanya'dan sonra %9'luk pay ve 11 milyon doları aşan ihracatıyla beşinci sırada yer almaktadır. Lübnan sigara pazarında pazar payımızın korunabilmesi ve artırılabilmesi için ithalat yapan sınırlı sayıda firmalarla yapılacak birebir görüşmelerin önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Lübnan sigara ithalatında %5 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Hububat

BUĞDAY

Lübnan önemli miktarlarda buğday ithalatına başvurmaktadır. 2008 yılı ithalatı 2007 yılına göre %42 artarak yaklaşık 161 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz de son yıllarda önemli miktarlarda buğday ithal etmiş olmakla beraber, ülkemizde iklimin iyi olduğu yıllarda ihracat için üretim fazlalıkları oluşabilmekte ve ülkemiz önemli miktarlarda buğday ihraç edebilmektedir. Ülkemizde rekoltenin yüksek olması ve iç talep karşılandıktan sonra talep fazlası ürünün elde kalması durumunda Lübnan'ın iyi bir pazar olabileceği düşünülmektedir. İhraç fiyatlarımızın dünya ortalama fiyatları düzeyinde olması halinde iç piyasadaki talep fazlası buğdayın ihracı için Lübnan pazarına girişte sorunla karşılaşılacağı tahmin edilmektedir. Lübnan buğday ithalatında gümrük vergisi uygulamamaktadır.

Süt Ürünleri

PEYNİR

Lübnan gıda ürünlerinde önemli miktarlarda ithalata başvurmaktadır. Lübnan 2009 yılında 67 milyon dolarlık peynir ve türevleri gerçekleştirmiştir. Lübnan peynir ithalatının büyük kısmını Fas, Fransa, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti ve Avusturya'dan karşılanmakta, ülkemizden ithalatı ise yeterli düzeyde sayılmamaktadır. Lübnan ülkemiz peynirleri için iyi bir pazar olabileceği düşünülmektedir. Lübnan peynir ithalatında 2.5 kilogramdan az olan taze peynire AB ülkelerine %49, ülkemizle beraber diğer ülkelere ise %70, rendelenmiş, eritme ve mavi külfürlü peynirlere AB ülkelerine %3.2, diğer ülkelere ise %5, diğer peynirlere ise AB'ye %28, diğer ülkelere %35 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

ÇİKOLATA

Lübnan'ın çikolata ithalatı giderek artış göstermiş olup, 2009 yılında ithalatı 14 milyon dolara ulaşmıştır. İtalya, Hollanda, Almanya ve İsviçre pazarda rekabet ettiğimiz ülkeler olup, Türkiye 2009 yılında %13'lük ithalat payı ile İtalya ve Hollanda'dan sonra üçüncü en büyük tedarikçi olmuştur. 2009 yılında pazara 1.9 milyon dolarlık ihracat gerçekleştiren Türkiye'nin ürün gamında yenilikler yapılması ile tanıtım ve fuar çalışmalarının yoğunlaştırılması önerilmektedir. Lübnan çikolata ithalatında AB ülkelerine %17.84, ülkemizle beraber diğer ülkelere ise %20 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Otomotiv ana ve yan sanayisi	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	92	0,5	2.302	0,13	-72	19	178 Bin	818 Bin	Almanya(%40) Japonya(%26) Hollanda(%5) İtalya(%5) Fransa(%3)	AB %3,2 MFN %5
Otomotiv ana ve yan sanayisi	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	84	2,4	821	0,16	67	26	1,6	2,3	Çin(%25) Japonya(%24) Kore(%15) Endonezya(%8) Tayland(%3)	AB %3,2 MFN %5
Medikal	9018	Tıbbi Cihazlar	79	0,2	64	0,1	-61	3	87 Bin	164 Bin	Almanya(%20) Hollanda(%15) Fransa(%10) ABD(%10) Çin(%5)	AB %3,2 MFN %5
Elektronik	8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	78	3,4	1.760	0,09	21	28	1,3	2,1	Malezya(%35) Çin(%24) Kore(%12) Singapur(%8) Türkiye(%4)	AB %0-5 MFN %3,2
Elektrikli makineler ve kablolar	8502	Elektrik jeneratörleri ve rotatif konvertörler	65	0,2	187	0,26	-22	-44	166 Bin	230 Bin	İngiltere(%66) Çin(%15) BAE(%6) ABD(%3) İtalya(%3)	AB %3,2 MFN %0-5
Isıtma, soğutma ve havalandırma	8415	Klima cihazları vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	62	0,5	253	0,23	-85	-2	391 bin	1,6	Çin(%63) Tayland(%7) Kore(%6) Malezya(%6) ABD(%3)	AB %3,2-12,8 MFN %5-20
Beyaz eşya	8418	Buzdolapları ve dondurucular	58	4,9	1.319	0,19	13	19	3,7	9,1	Çin(%19) Tayland(%14) İtalya(%11) Kore(%11) Türkiye(%8)	AB %9,6-19,2 MFN %15-20
Elektrikli makineler ve kablolar	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	48	1,2	330	0,07	71	-16	795 Bin	1,1	İtalya(%20) Fransa(%19) İspanya(%14) Çin(%11) Almanya(%11)	AB %3,2 MFN %0-5
Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri	3304	Güzellik makyaj ve cilt bakımı için müstahzarlar	46	0,1	85	0,2	-81	34	68 Bin	133 Bin	Fransa(%63) ABD(%7) İtalya(%7) Almanya(%7) İngiltere(%3)	AB %9,6 MFN %15
Demir çelik		Demir çelik yassı mamul, kaplı,									Türkiye(%23) Çin(%14) Kore(%11)	AB %3,2

inşaat malzemeleri	7210	sıvanmış (600mm.den geniş)	43	10,8	229	0,13	328	-13	7,7	11,7	Belçika(%9) Almanya(%7)	MFN %0-5
Elektrikli makineler ve kablolar	8507	Elektrik akümülatörleri	40	1,2	147	0,17	29	3	764 Bin	1,2	Tayland(%25) Kore(%18) Malezya(%17) Çin(%9) Endonezya(%7)	AB %3,2 MFN %5
Demir çelik inşaat malzemeleri	7208	Demir çelik sıcak hadde yassı mamulleri genişlik 600mm.den fazla	13	2,2	405	0,03	0	-58	2,2	4,4	Rusya(%40) İspanya(%27) Türkiye(%16) İtalya(%10) Ürdün(%4)	AB %3,2 MFN %5
Oto ana ve yan sanayisi	8708	Motorlu kara taşıtlarının aksam ve parçaları	120	1,7	1.997	0,06	4	3	1,1	1,6	ABD(%24) Çin(%16) Almanya(%15) İtalya(%6) Japonya(%6)	AB %3,2 MFN %5
Mobilya	9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	99	3,9	629	0,17	31	68	2,8	3,6	İtalya(%26) Çin(%22) Almanya(%9) Fransa(%6) Malezya(%5)	AB %3,2-19,2 MFN %5-30
İlaç sanayi	3004	Tedavide korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar, dozlandırılmış	524	0,2	379	0,17	0	11	107 Bin	236 Bin	Fransa(%26) İsviçre(%18) Almanya(%11) İngiltere(%9) Belçika(%6)	AB %3,2 MFN %5

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Beyaz Eşya

BEYAZ EŞYA (gtip: 8418)

2009 yılında 58 milyon dolar değerinde buzdolabı ve dondurucu eşya ithalatı gerçekleştiren Lübnan'da, Çin, Tayland, İtalya ve Kore'den sonra % 8'lik pazar payı (4,9 milyon dolar) ile Türkiye 5. sırada gelmektedir. Önümüzdeki dönemde ihracatımızın ve pazar payımızın artması beklenmektedir.

Lübnan buzdolabı ve dondurucu gibi ürünlere AB ülkelerine %9.6-19.2, diğer ülkelere ise %15-20 arasında gümrük vergisi uygulamaktadır.

Demir Çelik

DEMİR ÇELİK VE İNŞAAT MALZEMELERİ (gtip: 7208, 7210)

Lübnan inşaat sektörü ülkenin en önemli sektörlerinden birisidir. Komşu Arap ülkeler Lübnan'da gayrimenkul yatırımlarında bulunmaktadır.

Lübnan 2009 yılında 13 milyon dolarlık demir çelik sıcak hadde yassı mamulleri (genişlik 600mm.den fazla-7208) ithal etmiştir. Ülkemizde demir çelik yassı ürüne yapılan ve yapılması planlanan yatırımlarla önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin yassı mamul ihtiyacının önemli bir kısmının iç piyasadan karşılanması ve ihracatının artması ve bununla beraber Lübnan'ın potansiyel olması beklenmektedir.

Lübnan'ın 2009 yılında 43 milyon dolar değerinde demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (7210) ithal etmiştir. İthal ettiği başlıca ülkeler, Türkiye, Çin, Kore, Belçika ve Almanya'dır. Verilerde farklılık olmakla beraber ülkemiz önemli oranda söz konusu üründe Lübnan'a ihracat gerçekleştirmektedir. Lübnan pazarı gelişen bir pazar olup, Türkiye'nin payının yükselme eğiliminin süreceği beklenmektedir.

Lübnan demir çelik ürünlerine AB ülkelerine %3.2, ülkemizde yer aldığı MFN ülkelere ise %0-5 arasında gümrük vergisi uygulamaktadır.

Lübnan geçen dört yılda 2006 savaş ve sonrasında oluşan tahribat ve sorunların giderilmesi ile meşgul olduğu için diğer kalkınma projelerini ertelemiştir. Yeni hükümetin atanmasıyla (9 Kasım 2009) birlikte ülke siyasi istikrara kavuşmuş yeni projeler gündeme gelmiştir.

Lübnan'da müteahhitlik anlamında "mega" projeler ortaya çıkmamakla beraber Lübnan'da halen çok büyük miktarlarda yapılması gereken altyapı ve imar faaliyetleri bulunmaktadır. Türk firmalarının bu alanlardaki deneyimleri ve Lübnanlı müteahhitlik firmalarının Lübnan'da ve Körfez bölgesi ile Afrika'da gerçekleştirdiği aktif faaliyetler dikkate alındığında, müteahhitlik alanında yapılacak çok sayıda işbirliği imkanı bulunduğundan demir-çelik gibi inşaat sektörünün nüvesi sayılan ürünlerde önemli potansiyel olduğu düşünülmektedir.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

ELEKTRİK JENERATÖRLERİ VE ROTATİF KONVERTÖRLER (gtip: 8502)

Lübnan'ın elektrik jeneratörleri ve rotatif konvertörler (8502) ithalatı 2009'da önceki yıla göre %45 oranında azalarak 65 milyon dolar, gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (8536) ithalatı %16 azalışla 48 milyon dolar, elektrik akümülatörleri (8507) ithalatı %3 artışla 40 milyon dolar olup toplam 143 milyon dardır. Lübnan'ın söz konusu ürünlerde ülkemizden ithalatı toplam 3 milyon doların altında olup bu rakamların artabileceği düşünülmektedir.

Lübnan ithalatında Türkiye ve diğer ülkeler için %0-5 AB ülkelerine %3.2 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Elektronik

TELEVİZYON ALICILARI (gtip: 8528)

Lübnan'ın "televizyon alıcıları, video monitör ve projektörler" ithalatı 2008 yılında 83 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Alt ürün gruplarında başlıca ürünler şunlardır: LCD ve Plazma Renkli televizyon alıcıları, TV alıcı cihazı bulunmayan katod-ışın lambalı (CRT) monitörlerdir. Yerli üretim olmadığından söz konusu ürünlerde pazar ithalata dayalıdır. Gümrük ve eş etkili vergiler AB ülkeleri için %0-5, diğer ülkeler için %3.2'dir.

Lübnan'ın LCD ve plazma ithalatında başlıca ülkeler: Malezya, Çin, Kore, Tayland ve Japonya'dır. Türkiye 2009 yılında Lübnan'a 3.4 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Isıtma, Soğutma, Havalandırma

KLİMA (gtip:8415)

Lübnan toplam ısıtma soğutma sektörü 2009 yılında önceki yıla oranla %2 azalışla 62 milyon dolarlık

ithalat gerçekleştirilmiştir. İthalatın çok büyük kısmını Çin, Tayland, Kore, Malezya ve ABD den gerçekleştirmiştir.

Türkiye'nin söz konusu ürünlerde ihracatı 2009 yılında 500 bin dolar civarında olup bunun artırılabilceği düşünülmektedir.

Lübnan ithalatta gümrük vergisini Türkiye ve diğer ülkeler için %5-20, AB ülkeleri için ise %3.2-12.8 olarak uygulamaktadır.

İlaç Sanayi

İLAÇ (gtip: 3004)

Lübnan önemli ilaç ithalatçısıdır. İç talebin yaklaşık %95'i ithalatla karşılanmaktadır. Pazarda 50'nin üstünde ilaç ithalatçısı firma faaliyet göstermektedir. Lübnan ilaç pazarının 700 milyon dolara yakın olduğu açıklanmaktadır.

Lübnan 2009 yılında ilaç ithalatının büyük kısmını Fransa, İsviçre, Almanya, İngiltere ve Belçika'dan karşılamaktadır. Ülkemizin 2009 yılında Lübnan pazarına olan ihracatı 200 bin dolar civarında olup bu pazara yönelik olarak yapılacak çalışmaların sektörün ihracatına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Lübnan ilaç sektöründe gümrük vergisi oranları AB ülkelerine %3.2, diğer ülkelere (MFN) ise %5'tir.

Lübnan ilaç pazarı gelişen bir pazardır ve pazardaki en büyük müşteri Sağlık Bakanlığıdır. Ülkede iş yapmak isteyen firmalarımızın, öncelikle ülkenin iş yapma anlayışı doğrultusunda güvene dayalı iyi ilişkiler kurması gerekmektedir. Pazara giriş ve ticarete avantaj sağlamak amacıyla Lübnan ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması faydalı olacaktır.

Kozmetik ve Kişisel Bakım Ürünleri

KOZMETİK VE KİŞİSEL BAKIM ÜRÜNLERİ (gtip: 3304)

Lübnan diğer ortadoğu ülkeleri gibi önemli kozmetik tüketici ülkesidir. Lübnan kadınların her gün makyaj yapma alışkanlıkları bulunmaktadır.

Lübnan kozmetik ve kişisel ürünleri pazarı 2009 yılında önceki yıla göre % 34 oranında büyümüş olup toplam 34 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir.

Lübnan'ın kozmetik ve kişisel bakım ürünleri iç tüketimin tamamına yakını ithalat ile karşılanmaktadır. Türkiye'nin 2009 yılında söz konusu pazara 100 bin dolar civarında ihracat gerçekleştirmiştir. Pazarın önemli tedarikçileri, Fransa, ABD, İtalya, Almanya ve İngiltere'dir.

Pazarda birçok uluslararası firmanın bilinen markaları yer almaktadır. Kozmetik ürün tüketicisi parlak renkli makyaj ürünlerini özellikle parlak farlar, rujlar, allık ve özellikle renkli ojeleri tercih etmektedir. Pazarda kozmetik ve kişisel bakım ürünlerin satışları içinde yer alan diğer önemli bir ürün ise cilt bakım ürünleridir.

Pazarda önümüzdeki süreçte Lübnanlı kozmetik tüketicisinin yoğun makyaj yapma alışkanlıkları, pazarın hep canlı kalmasına neden olacaktır. Lübnan AB ülkelerine %9.6, diğer ülkelere ise %15 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Medikal Ürünler ve Cihazlar

MEDİKAL (TIBBİ ALET VE CİHAZLAR) (gtip: 9018)

Lübnan medikal sektörü dışa bağımlı olup 2009 yılında toplam 79 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Ülkemizden medikal ithalatı çok düşük seviyelerde olsa da Lübnan söz konusu ürünlerde potansiyel arz etmektedir.

Lübnan 2009 yılında sektör ithalatını Almanya, Hollanda, Fransa, ABD ve Çin'den sağlamıştır.

Lübnan tıbbi cihaz ve ekipman ithalatında gümrük vergisini Türkiye ve diğer ülkeler için %5 AB ülkeleri için %3.2 uygulamaktadır.

Mobilya

MOBİLYA SEKTÖRÜ (gtip:9403)

2009 yılında, Lübnan 99 milyon dolar tutarında mobilya (9403) ithal etmiş olup; ithalatın % 8'ini Türkiye'den gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin 2009 yılında toplam diğer mobilya ihracatı 630 milyon dolar civarındadır. Söz konusu ihracatın binde 6'sı Lübnan pazarına gerçekleştirilmiştir.

Gelir seviyesi artış eğiliminde olan orta sınıfın tüketim harcamaları artmaktadır. Lübnan pazarı tüketim harcamaları açısından büyük bir pazar potansiyeline sahiptir. Mobilya sektöründe güçlü olduğumuz alanlardan biri olan ofis mobilyaları pazarında Lübnan'daki payımızın gelişme potansiyeli yüksektir.

Lübnanlılar diğer ortadoğu ülkeleri gibi yaşadıkları mekanların mobilyalarına büyük önem

vermektedirler. Modern tasarımlı ahşap mobilya ve modüler mobilyaya olan talep artmaktadır. Mobilyaya uygulanan gümrük vergileri yüksek olup; AB ülkelerine %3.2-19.2, diğer ülkelere ise %5-30 düzeyindedir.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

OTOMOTİV ANA VE YAN SANAYİ (Ana sanayi gtip: 8703, 8704) (Yan sanayi gtip: 4011, 8708)

Lübnan otomotiv pazarında 1.7 milyon araç olduğu tahmin edilmektedir. Sektörün toplam ithalatı ise 2009 yılında toplam 1.4 milyar dolar civarında olup sektör büyümesini sürdürmektedir. Lübnan'da yerel otomotiv üretimi bulunmamaktadır.

Lübnan'ın ithal ettiği araçların yaklaşık %10'luk kısmını SUV sınıfı araçların oluşturduğu ve ülke genelindeki yol şartlarının bozukluğundan dolayı SUV sınıf araçların ithalatının artması beklenmektedir. Sektörde fren, debriyaj, motor aksamları, yedek parça, güvenlik aksesuarları talebi yüksektir. Satın alma eğilimlerinin özellikle kaliteli ürünlere yönelik olduğu görülmektedir.

Lübnan'ın dünyadan oto ana ve yan sanayi ithalatı incelendiğinde, 2009 yılında, 8703 grubunda binek otomobiller ithalatı bir önceki yıla göre %10 azalarak 1.1 milyar doları geçtiği görülmektedir. Türkiye'den bu grupta ithalatı 2009 yılında 6.2 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve 2008 yılına göre %53 azalmıştır. Lübnan'ın ithalatında başlıca ülkeler ABD, Japonya, Almanya, Kore ve Kanada'dır. Lübnan AB üyesi ülkeler %3.2, diğer ülkelere ise %5 oranında gümrük vergisi uygulamaktadır.

Lübnan eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar (8704) ithalatı da 2009 yılında 92 milyon doları aşmıştır. İthalatını Almanya, Japonya, Hollanda, İtalya ve Fransa'dan yapmıştır. Türkiye bu pazara 2009 yılında yaklaşık 500 Bin dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Lübnan'ın 2009 yılında dünyadan toplam motorlu taşıtlar aksam ve parçaları ile oto lastiği ithalatı (8708 ve 4011) bir önceki yıla göre sırasıyla %3 ve %26 artarak toplam 204 milyon dolara yaklaşmıştır. Lübnan'ın yan sanayi kalemlerinden 8708 motorlu araç aksamı grubunda dünyadan ithalatında başlıca ülkeler ABD, Çin, Almanya, İtalya ve Japonya'dır. Bu grup içinde en fazla ithal edilen kalemler motor aksam ve parçaları, şasi, rotbaşı, rotiller, akslar ve vites kutularıdır. Türkiye'den Lübnan'a oto yan sanayi ihracatımız (8708,4011) 2009 yılında bir önceki yıla göre sırasıyla %4 ve %67 artışla toplam 4.1 milyon dolar olmuştur.

Lübnan otomotiv yan sanayi sektöründe gümrük vergisi oranları AB ülkelerine %3.2, diğer ülkelere (MFN) ise %5'tir. Lübnan oto ana ve yan sanayi ürünleri ithalatında Türkiye'nin aralarında yer aldığı MFN ülkelerine uygulanan gümrük vergisi oranları uygulanmaktadır.

Lübnan - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Project Lebanon, İnşaat Fuarı (Beyrut - Haziran/Her Yıl)

İnşaat, İnşaat Malzemeleri

Web Sitesi : <http://www.sen-expo.com>

Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Beirut Fashion (Beyrut - Mart/Her Yıl)

Hazır Giyim

Web Sitesi : <http://www.ifpexpo.com>

Elecon Middle East - International Electricity, Electronics, Engineering, Air-Conditioning, Lighting and Telecommunication Exhibition (Beyrut - Haziran/Her Yıl)

Elektrik, Elektronik, Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri

Web Sitesi : <http://www.ifpexpo.com>

Horeca - The Levant's Largest and Most Regional Hospitality and Food Event (Beyrut - Nisan/Her Yıl)

Yiyecek ve İçecek; Otel ve Yemekçilik Ekipmanları, Mağaza Mefruşatı

Web Sitesi : <http://www.horecashow.com>

Project Lebanon International Exhibition for Construction Technology, Building Materials & Equipment and Environment for Lebanon and the Middle East (Beyrut - Haziran/Her Yıl)

Yapı Teknolojileri Ve Makineleri, İç Dizayn

Web Sitesi : <http://www.ifpexpo.com>